

4/2021

NEJVYŠŠÍ SOUD
ODDĚLENÍ ANALYTIKY
A SROVNÁVACÍHO PRÁVA

BULLETIN

Pravidelný přehled právních novinek se zaměřením na rozhodovací praxi Soudního dvora Evropské unie, Evropského soudu pro lidská práva a zahraničních nejvyšších soudů.

ODDĚLENÍ

Oddělení analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu poskytuje odbornou poradenskou činnost pro soudce Nejvyššího soudu, jakož i pro soudce soudů nižších stupňů, v oblasti evropského práva.

SLOŽENÍ

Petr Barták
petr.bartak@nsoud.cz, +420 541 593 480

Jan Bena
jan.bena@nsoud.cz, +420 541 593 161

Lukáš Boháček
lukas.bohacek@nsoud.cz, +420 541 593 137

Lívia Ivánková
livia.ivankova@nsoud.cz, +420 541 593 271

Ladislav Kováč
ladislav.kovac@nsoud.cz, +420 541 593 519

Anna Skrášková
anna.skraskova@nsoud.cz, +420 541 593 523

Jan Strya
jan.strya@nsoud.cz, +420 541 593 585

KONTAKT

 Oddělení analytiky a srovnávacího práva
Nejvyšší soud

 Burešova 20
657 37 Brno

 +420 541 593 480

 international@nsoud.cz

 www.nsoud.cz

SOCIAL

BULLETIN

**POLSKÝ ÚSTAVNÍ SOUD KE SLUČITELNOSTI EVROPSKÉ ÚMLUVY
O LIDSKÝCH PRÁVECH A UNIJNÍHO PRÁVA S POLSKOU ÚSTAVOU**
POLSKO (STR. 6)

**ODPOVĚDNOST SPRÁVCŮ INTERNETOVÝCH ARCHIVŮ ZA PŘIJETÍ
OPATŘENÍ K OCHRANĚ OSOBNÍCH ÚDAJŮ ZPŘÍSTUPNĚNÝCH
NA JIMI SPRAVOVANÝCH INTERNETOVÝCH STRÁNKÁCH**
BIANCARDI (STR. 9)

**PRESUMPCE NEVINY A NESTRANNOST SOUDU
ROZHODUJÍCÍHO O JEDNOM ZE SPOLUPACHATELŮ TRESTNÉHO
ČINU POTÉ, CO VE STEJNÉM SLOŽENÍ JIŽ ROZHODL
O VINĚ DALŠÍCH SPOLUPACHATELŮ**
MUCHA (STR. 13)

**VÝKLAD POJMU „OBVYKLÉ BYDLIŠTĚ“ ZA ÚČELEM
URČENÍ PŘÍSLUŠNOSTI SOUDU ROZHODUJÍCÍHO
O NÁVRHU NA ROZVOD MANŽELSTVÍ**
I. B. (STR. 18)

**K MOŽNOSTI POŽADOVAT NÁHRADU ŠKODY PO DCEŘINÉ
SPOLEČNOSTI V PŘÍPADĚ, KDY SE MATEŘSKÁ SPOLEČNOST
DOPUSTÍ JEDNÁNÍ PORUŠUJÍCÍHO UNIJNÍ
PRÁVO HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE**
SUMAL (STR. 23)

ÚVODNÍK

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

představujeme Vám letošní poslední číslo Bulletinu oddělení analytiky a srovnávacího práva. I tentokrát se můžete těšit na pravidelný přehled vybraných rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, Soudního dvora Evropské unie a vnitrostátních vrcholných soudů, jež spatřily světlo světa v průběhu posledních tří měsíců.

Ve stručnosti se zaměříme např. na dvě nedávná rozhodnutí polského Ústavního tribunálu, ve kterých se vyjádřil ke slučitelnosti Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a unijního práva s polskou ústavou. Dospěl k relativně kontroverzním závěrům, když konstatoval jejich neslučitelnost s polským ústavním pořádkem.

Z rozhodovací praxe Evropského soudu pro lidská práva nelze opomenout kupř. rozsudek ve věci *Biancardi*, kde měl možnost vyslovit se k otázce odpovědnosti správců internetových archivů za přijetí opatření k ochraně osobních údajů zpřístupněných na jimi spravovaných internetových stránkách. Dospěl přitom mimo jiné k závěru, že založení takovéto občanskoprávní odpovědnosti v projednávané věci nepředstavovalo porušení čl. 10 Úmluvy. Ve věci *Mucha* se dále zaměřil na otázku presumpce nevinny a nestrannosti soudu rozhodujícího o jednom ze spolupachatelů trestného činu poté, co ve stejném složení o vině dalších spolupachatelů již rozhodl. V tomto případě již Soud porušení Úmluvy, konkrétně jejího čl. 6, shledal.

Poslední část našeho Bulletinu se tradičně věnuje rozhodovací praxi Soudního dvora EU. Ten se kupř. ve věci *I. B.* vyslovil k výkladu pojmu „obvyklé bydliště“ za účelem určení příslušnosti soudu rozhodujícího o návrhu na rozvod manželství, když konstatoval, že ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. a) nařízení Brusel II bis může mít manžel v daném okamžiku pouze jediné obvyklé bydliště. K rozhodování o návrhu na zrušení manželství jsou tak příslušné pouze soudy členského státu, na jehož území se toto obvyklé bydliště nachází. V neposlední řadě ve věci *Sumal* se pak Soudní dvůr EU vyslovil k možnosti požadovat náhradu škody po dceřiné společnosti v případě, kdy se mateřská společnost dopustí jednání porušujícího unijní právo hospodářské soutěže. Dospěl ke kladné odpovědi, je však třeba prokázat, že obě společnosti tvořily v okamžiku jednání hospodářskou jednotku.

Příjemné čtení a vše dobré v nadcházejícím roce 2022 Vám přeje

redakce Bulletinu

V případě zájmu o pravidelné zasílání našeho Bulletinu se na nás můžete obrátit prostřednictvím e-mailu international@nsoud.cz.

Informace o ochraně osobních údajů naleznete na stránkách **Nejvyššího soudu**.

OBSAH

JUDIKATURA EVROPSKÝCH VRCHOLNÝCH SOUDŮ

Francie: <i>K hanlivému označování osob a institucí židovského původu v rapovém videoklipu</i>	... 4
Francie: <i>Povinnost leteckých dopravců zajistit návrat cizincům, kterým byl odepřen vstup do Francie</i>	... 5
Polsko: <i>Polský Ústavní tribunál ke slučitelnosti Evropské úmluvy o lidských právech a unijního práva s polskou ústavou</i>	... 6

JUDIKATURA EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

Biancardi: <i>Odpovědnost správců internetových archivů za přijetí opatření k ochraně osobních údajů zpřístupněných na jimi spravovaných internetových stránkách</i>	... 9
M. L.: <i>Informace uvedené v bulvárních článcích o synovi zasáhly do práv matky na respektování jejího soukromého života</i>	... 11
Mucha: <i>Presumpce nevinny a nestrannost soudu rozhodujícího o jednom ze spolupachatelů trestného činu poté, co ve stejném složení již rozhodl o vině dalších spolupachatelů</i>	... 13
X: <i>Diskriminace v opatrovnickém řízení z důvodu sexuální orientace matky</i>	... 15

JUDIKATURA SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE

I. B.: <i>Výklad pojmu „obvyklé bydliště“ za účelem určení příslušnosti soudu rozhodujícího o návrhu na rozvod manželství</i>	... 18
I. S.: <i>Zpochybnění oprávnění nižšího soudu zabývat řízení o předběžné otázce nejvyšším vnitrostátním soudem je v rozporu s unijním právem</i>	... 20
LU.: <i>K mezím přezkumu při uznání a výkonu rozhodnutí o uložení pokuty v souvislosti s dopravním přestupkem vydaného v jiném členském státě</i>	... 22
Sumal: <i>K možnosti požadovat náhradu škody po dceřiné společnosti v případě, kdy se mateřská společnost dopustí jednání porušujícího unijní právo hospodářské soutěže</i>	... 23

MONITORING LITERATURY	... 25
------------------------------	--------

JUDIKATURA VRCHOLNÝCH SOUDŮ

Zdroj

Francie: Kasační soud

Rozhodnutí Kasačního soudu ze dne 5. 10. 2021, č. 20-87.163

K hanlivému označování osob a institucí židovského původu v rapovém videoklipu

Úplné znění rozhodnutí

Tisková zpráva

Trestní senát Kasačního soudu dne 5. 10. 2021, ve věci č. 20-87.163, rozhodl o zrušení rozsudku odvolacího soudu, kterým došlo k osvobození osoby obviněné z podněcování rasové nenávisti, antisemitských urážek a hanobení obsažených v rapovém videoklipu. Důvodem bylo, že odvolací soud nezkoumal skutečný smysl předmětného videoklipu, který zahrnoval množství antisemitských narážek.

Dne 21. 1. 2019 zveřejnila webová stránka *Égalité et Réconciliation* rapový videoklip skupiny *Rude Goy Bit* s názvem „*Gilets jaunes*“, ve kterém byly různé známé židovské osobnosti, rada zastupující židovské instituce ve Francii, izraelský televizní kanál *i24 News* a *Rothschildova* banka označeny za „parazity“. Zároveň v něm bylo zinscenováno vyhlášení rozsudku s portréty těchto osobností a logy uvedených institucí. Sdružení bojující proti rasismu a antisemitismu následně u trestního soudu poukázala na to, že ze strany obžalovaného, předsedy politického sdružení *Égalité et Réconciliation*, došlo k podněcování nenávisti, hanobení rasy a antisemitským urážkám. V pasážích klipu se mj. uvádělo, že židovské osoby je třeba „odstranit“, což bylo doprovázeno jejich hořícími fotografiemi, nebo že „Francouzi už tyhle parazity nemohou snést“.

Prvostupňový trestní soud obžalovaného odsoudil k trestu odnětí svobody v délce 24 měsíců, jehož výkon byl podmíněně odložen na šest měsíců, a k odpracování 210 hodin veřejně prospěšných prací. Uložil mu rovněž peněžité trest ve výši 45 000 EUR, povinnost smazat předmětný videoklip a zveřejnit soudní prohlášení. Státní zástupce i obžalovaný se proti rozhodnutí odvolali. Odvolací soud v Paříži rozsudek zrušil a obžalovaného zprostil viny. Ve svém odůvodnění uvedl, že osobnosti, jejichž fotografie byly vhozeny do ohně, nebyly všechny židovského původu, a že videoklip měl za cíl odsoudit vliv finančního světa na politiku prezidenta republiky. Odvolací soud dospěl k závěru, že cílem útoku nebyla židovská komunita jako celek.

Dotčená sdružení podala proti tomuto rozhodnutí opravný prostředek ke Kasačnímu soudu.

Kasační soud předem uvedl, že každý rozsudek musí obsahovat náležité odůvodnění a musí reagovat na pádné návrhy stran. Nedostatek nebo rozpor v odůvodnění se podle Kasačního soudu rovná jeho absenci.

Kasační soud ve vztahu k odůvodnění odvolacího soudu v projednávaném případě zaprvé uvedl, že uvedený soud se nevěnoval podání jednoho ze sdružení, které zdůrazňovalo, že pseudonym skupiny, která sporný rapový text napsala, „*Rude Goy Bit*“, odráží nepřítelství mezi osobami židovského a nežidovského původu a že použití výrazu „parazit“ pro označení některých členů židovské komunity připomíná slovník nacistů, kteří takové výrazy používali pro označení Židů.

Za druhé, odvolací soud podle Kasačního soudu neposoudil, zda fotografie židovských osobností hozených do ohně evokující krematoria používaná nacisty k vyhlazování Židů, nebo četné odkazy na antisemitská klišé v textu a na obrázcích, nebyly zaměřeny na židovskou komunitu jako celek, a zda nežidovské osobnosti, kterých se uvedené upalování rovněž týkalo, nebyly prezentovány jako manipulované uvedenou komunitou.

Kasační soud z uvedených důvodů rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil, aby o ní v odlišném složení opětovně rozhodl.

Ladislav Kováč

Zdroj

Francie: Ústavní rada

Rozhodnutí Ústavní rady ze dne 15. 10. 2021, č. 2021-940 ve věci Sociétés Air France Povinnost leteckých dopravců zajistit návrat cizincům, kterým byl odepřen vstup do Francie

Úplné znění rozhodnutí

Tisková zpráva

Ústavní rada dne 15. 10. 2021, v rozsudku č. 2021-940 ve věci Sociétés Air France, rozhodla, že ustanovení ukládající leteckým společnostem povinnost vrátit cizince do třetích států v případě, kdy jim byl odepřen vstup na francouzské území, zahrnují pouze povinnost uvedené společnosti tyto osoby převzít a zajistit jejich přepravu. Podle Ústavní rady není jejich cílem ani účinkem uložit těmto leteckým přepravcům povinnost kontrolovat dotčené osoby ani použít donucení, neboť taková opatření spadají do výlučné pravomoci policejních orgánů.

Dne 15. 7. 2021 se francouzská Státní rada obrátila na Ústavní radu s přednostní otázkou ústavnosti (fr. *question prioritaire de constitutionnalité*) týkající se souladu čl. L. 213-4 a čl. L. 625-7 odst. 1 zákona o vstupu a pobytu cizinců a o právu na azyl (fr. *code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile*, dále jako „CESEDA“) s právy a svobodami zaručenými francouzskou ústavou (dále jako „Ústava“).

Ustanovení čl. L. 213-4 CESEDA stanoví, že pokud je cizinci, který není státním příslušníkem členského státu Evropské unie, odepřen vstup na území Francie, je letecká nebo námořní dopravní společnost, která jej přepravovala, povinna na žádost orgánů odpovědných za kontrolu osob na hranicích neprodleně vrátit tohoto cizince do místa, kde začal používat dopravní prostředek společnosti, nebo pokud to není možné, do státu, který vydal cestovní doklad, s nímž cestoval, nebo na jiné místo, kam může být přijat. V případě nesplnění uvedené povinnosti hrozí dopravci pokuta až do výše 30 000 EUR. Daná ustanovení byla do zákona začleněna s cílem zajistit provedení směrnice Rady 2001/51/ES ze dne 28. 6. 2001[1], která převzala a dále upřesňovala povinnosti vyplývající z čl. 26 Úmluvy k provedení Schengenské dohody podepsané dne 19. 6. 1990[2].

Žalující společnost v původním řízení, Air France, u Kasačního soudu namítala, že uvedená ustanovení ukládají leteckým dopravcům povinnost navrácení cizinců, kterým byl odepřen vstup na území státu, a v případě potřeby použití donucení vůči těm, jejichž chování představuje riziko

pro bezpečnost na palubě letadla. Podle žalující společnosti tato ustanovení vedla k tomu, že na soukromou osobu přenesla policejní pravomoci týkající se obecné správy, které jsou vlastní výkonu veřejné moci, což je v rozporu s čl. 12 Deklarace práv člověka a občana z roku 1789. Uvedeným ustanovením rovněž vytykala, že zasahují do práva na bezpečnost, do zásady osobní odpovědnosti a do rovnosti v oblasti odvodů ve prospěch státu.

Ústavní rada nejprve upřesnila povahu svého přezkumu ve vztahu k namítaným ustanovením. Úvodem připomněla, že podle čl. 88-1 Ústavy je Francouzská republika součástí Evropské unie tvořené státy, které se svobodně rozhodly, že některé své kompetence budou ve smyslu Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie vykonávat společně. Dále uvedla, že provedení směrnice nebo přírůbání vnitrostátního práva nařízení nemůže být v rozporu s pravidlem nebo zásadou, která je vlastní ústavní identitě Francie, pokud s tím ústavodárce nesouhlasil. Není-li takové pravidlo nebo zásada zpochybněna, není Ústavní rada oprávněna přezkoumávat soulad legislativních ustanovení, která pouze vyvozují nezbytné důsledky z nepodmíněných a přesných ustanovení unijní směrnice nebo ustanovení unijního nařízení s Ústavou. V tomto případě je pouze na unijním soudci, aby v případě potřeby v rámci řízení o předběžné otázce přezkoumal soulad této směrnice nebo nařízení se základními právy zaručenými čl. 6 Smlouvy o Evropské unii.

Ústavní rada s ohledem na výše uvedené konstatovala, že napadená ustanovení, která se týkají jen povinnosti dopravců vrátit cizince, vyvozují pouze nezbytné důsledky z nepodmíněných a přesných ustanovení směrnice ze dne 28. 6. 2001. V důsledku toho se Ústavní rada za použití své ustálené judikatury domnívala, že je oprávněna přezkoumat soulad napadených ustanovení s právy a svobodami zaručenými Ústavou pouze v rozsahu, v němž tato ustanovení zpochybňují pravidlo nebo zásadu, která nenačází rovnocennou ochranu v unijním právu a je vlastní ústavní identitě Francie.

Ve vztahu k projednávané věci proto Ústavní rada zaprvé stanovila, že právo na bezpečnost, zásada osobní odpo-

vědnosti a rovnost v oblasti odvodů ve prospěch státu, kterým poskytuje ochranu unijní právo, nepředstavují pravidla nebo zásady vlastní ústavní identitě Francie, a proto tedy není jejím úkolem rozhodovat o těchto stížnostech.

Zadruhé, Ústavní rada připomněla, že podle čl. 12 Deklarace z roku 1789 „záruka práv člověka a občana vyžaduje existenci veřejné moci; tato moc je tedy zřízena ve prospěch všech a ne k osobnímu užítku těch, kterým je svěřena“. Z uvedeného plyne zákaz přenosu pravomocí policie v oblasti obecné správy na soukromé osoby. Ústavní rada se domnívala, že tento požadavek představuje zásadu, která je vlastní ústavní identitě Francie. Při přezkumu napadených ustanovení z hlediska tohoto ústavního požadavku Ústavní rada uvedla, že rozhodnutí o navrácení osoby, které nebyl povolen vstup na francouzské území, spadá do výlučné pravomoci orgánů odpovědných za kontrolu osob na hranicích. Při uplatňování napadených ustanovení jsou letecké dopravní společnosti na žádost těchto orgánů povinny pouze převzít tyto osoby a zajistit jejich přepravu. Ústavní rada proto rozhodla, že není cílem ani účinkem napadených ustanovení uložit těmto společnostem povinnost kontrolovat osoby, které mají být navraceny, nebo

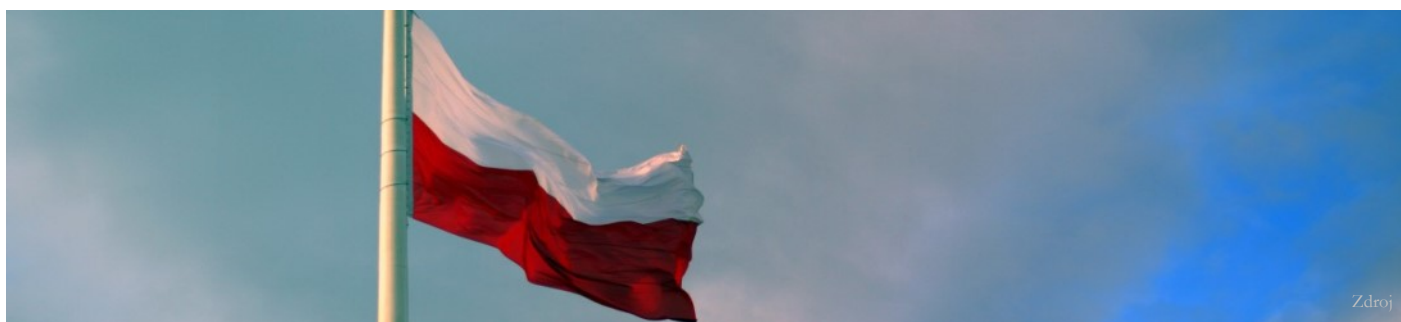
použít donucení, neboť taková opatření spadají do výlučné pravomoci policejních orgánů. Rovněž nezbavují kapitána jeho práva vyloučit podle čl. L. 6522-3 zákona o dopravě z přepravy osobu, která představuje nebezpečí pro bezpečnost, zdraví, hygienu nebo pořádek v letadle.

Ústavní rada z uvedených důvodů stížnost namítající rozpor s čl. 12 Deklarace z roku 1789 zamítla a napadená ustanovení prohlásila za souladná s Ústavou.

Ladislav Kováč

[1] Směrnice Rady 2001/51/ES ze dne 28. 6. 2001, kterou se doplňuje čl. 26 Úmluvy k provedení Schengenské dohody ze dne 14. 6. 1985.

[2] Úmluva k provedení Schengenské dohody ze dne 14. 6. 1985 mezi vládami států Hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích.

Polsko: Ústavní soud

Rozsudky Ústavního tribunálu Polska ve věcech K 3/21 (ze dne 7. 10. 2021) a K 6/21 (ze dne 24. 11. 2021)[1]

Polský Ústavní tribunál ke slučitelnosti Evropské úmluvy o lidských právech a unijního práva s polskou ústavou

Polský Ústavní tribunál ve svých dvou nedávných rozsudcích zaujal kontroverzní postoj ke postavení dvou zásadních regionálních právních systémů, konkrétně Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a práva Evropské unie, v rámci polského právního řádu. V rozsudku ze dne 7. 10. 2021 ve věci K 3/21 posuzoval soulad čl. 1 ve spojení s čl. 4 odst. 3, jakož i čl. 2 a 19 Smlouvy o Evropské unii s národními ústavními pravidly a rozhodl, že především čl. 1 alinea druhá vede při zohlednění vývoje judikatury Soudního dvora k porušení suverenity Polské republiky, a je proto neslučitelný s Ústavou. V rozsudku ze dne 24. 11. 2021 ve věci K 6/21 poté dovedl, že aplikace čl. 6 odst. 1 Úmluvy na řízení před Ústavním tribunálem je neslučitelná s polskou ústavou, jelikož polský Ústavní tribunál nelze považovat za „soud“ ve smyslu uvedeného ustanovení Úmluvy.

Rozsudek ve věci K 3/21 přichází ve chvíli rostoucího napětí mezi Polskem a Evropskou unií způsobeného především kontroverzními reformami polské justice. Evropská komise s Polskem dne 29. 3. 2020 zahájila řízení pro

nesplnění povinností plynoucích ze zřizovacích Smluv Unie a k jejímu návrhu vydal dne 14. července Soudní dvůr předběžná opatření, jimiž Polsku nařídil s okamžitou platností pozastavit uplatňování mimo jiné pravidel týkajících se kárné odpovědnosti soudců a výkonu jejich funkce, jakož i pravidel zakazujících polským soudcům aplikovat unijní pravidla garantující soudcovskou nezávislost. Polsko však tato opatření odmítá plnit, protože mu již Soudním dvorem byla uložena povinnost platit penále ve výši 1 milion EUR denně. Již dříve Komise s Polskem zahájila řízení pro nesplnění povinností z důvodu, že tamní nově zavedený režim kárné odpovědnosti soudců narušuje soudcovskou nezávislost a nezajišťuje nezbytné záruky ochrany soudců před politickými vlivy. V této věci již Soudní dvůr 15. 7. 2021 meritorně rozhodl (C-791/19), že posuzované změny úpravy kárné odpovědnosti nejsou v souladu s unijním právem.

Konflikt mezi Soudním dvorem a Polskem se však vyostřil především v návaznosti na rozsudek Soudního dvora ze dne 2. 3. 2021 ve věci C-824/18 týkající se jmenování soudců polského Nejvyššího soudu. Soudní dvůr v rámci řízení o předběžné otázce podané polským Nejvyšším správním soudem, na něhož se obrátili neúspěšní kandidáti o jmenování do funkce soudce, fakticky zpochybnil dřívější rozhodnutí polského Ústavního tribunálu a konstatoval, že účinky zásady přednosti unijního práva jsou závazné pro všechny orgány členského státu, včetně soudu ústavního. V reakci na tento rozsudek podal polský premiér Mateusz Morawiecki Ústavnímu tribunálu žádost o posouzení souladnosti čl. 1, 2 a 19 Smlouvy o Evropské unii (a z nich plynoucí zásady přednosti) s polskými ústavními pravidly.

V prvé řadě je nutno připomenout, že polský Ústavní tribunál nikdy neuznal přednost unijního práva před Ústavou. Ve svém rozsudku ze dne 11. 5. 2005 ve věci K 18/04, krátce po přistoupení Polska k Evropské unii, konstatoval, že tamní Ústava je předpisem nejvyšší právní síly, a uvedl, že případnou kolizi mezi ústavní normou a pravidlem unijního práva nelze v žádném případě řešit příznáním přednosti unijní normě. V anotovaném rozsudku tak Ústavní tribunál v prvé řadě připomněl, že v souladu s čl. 87 odst. 1 polské Ústavy má tamní právní řád hierarchickou strukturu, v jejímž rámci se ratifikované mezinárodní smlouvy, jako je Smlouva o Evropské unii, nacházejí na nižší úrovni než Ústava, která je předpisem nejvyšší právní síly. Každá mezinárodní smlouva, která je součástí polského právního řádu, totiž musí být v souladu s Ústavou.

Ústavní tribunál však ve svém rozsudku nezůstal u tohoto konstatování. Vymezil se především vůči čl. 1 *alinea* druhá ve spojení s čl. 4 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii, pokud jejich interpretace vede k porušení následujících tří podmínek: 1) že orgány Evropské unie jednají v rámci svěřených pravomocí, 2) že nová, stále užší etapa spolupráce nemá za následek zbavení polské Ústavy její nadřazenosti, tj. nejvyšší právní síly a aplikační přednosti před všemi ostatními normami v rámci právního řádu Polska, a konečně 3) že si Polská republika zachovává postavení svrchovaného a demokratického státu. Pokud však v čl. 1 *alinea* druhá Smlouvy o EU uvedená „nová etapa stále užšího svazku a spolupráce“ vede k tomu, že se normy unijního práva, a to zejména ty dovozené Soudním dvorem, nacházejí mimo meze pravomocí delegovaných na Evropskou unii Polskou republikou a nad Ústavou Polské republiky, pak je uvedené ustanovení v rozporu s polskou Ústavou.

Podle Ústavního tribunálu pak příkladem jednání *ultra vires* Unie je zasahování do vnitrostátního systému organizace soudnictví, neboť k delegaci takové pravomoci polská Ústava nezmocňuje a obecně nelze ani dovozovat nové pravomoci z již existujících kompetencí Unie. Přednost práva unie před vnitrostátními pravidly se poté omezuje pouze na oblasti, v nichž došlo k přenosu pravomocí na Unii. Opačný závěr by vedl ke ztrátě suverenity Polska a odporoval by čl. 2 a 8 polské Ústavy, podle nichž je Pol-

ská republika demokratickým státem a Ústava je jeho nejvyšším zákonem.

Jako protiústavní dále Ústavní tribunál hodnotil i interpretaci čl. 2 a čl. 19 odst. 1 Smlouvy o EU, podle níž mají polské obecné soudy v rámci zajištění účinné právní ochrany v oblastech, na které se vztahuje právo Unie, možnost neaplikovat ústavní pravidla, rušit rozhodnutí Ústavního tribunálu a přezkoumávat zákonnost postupu jmenování soudců. Rovněž tato interpretace byla podle Ústavního tribunálu Soudním dvorem učiněna *ultra vires*. Soudní dvůr přitom nemá pravomoc v přísném smyslu vytvářet primární pravidla unijního práva, avšak tím, že z čl. 19 odst. 1 Smlouvy o EU vyvodil právo přezkoumat organizaci a strukturu soudního systému členského státu, si v zásadě vytvořil novou pravomoc. Podle Ústavního tribunálu totiž tuto pravomoc nelze v žádném případě odvozovat z čl. 2 Smlouvy o EU, který je pouhým výčtem hodnot a jeho význam je ryze „axiologický“ – nejedná se o právní principy.

Konečně Ústavní tribunál neshledal důvod pro předložení předběžné otázky k posouzení Soudnímu dvoru, neboť se v dané věci dle jeho názoru nejednalo o výklad unijních předpisů, nýbrž o posouzení souladnosti určitých norem s ústavním pořádkem, v rámci něhož Ústavní tribunál výklad pravidel unijního práva neprovádí a do výlučné kompetence Soudního dvora v tomto směru nezasahuje.

Rozhodnutí Ústavního tribunálu ve věci K 6/21 bylo poté reakcí na rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (dále „ESLP“) ze dne 7. 5. 2021 ve věci *Xero Flor proti Polsku*, č. 4907/17. ESLP zde s odkazem na své dřívější rozhodnutí ze dne 1. 12. 2020 ve věci *Guðmundur Andri Ástráðsson proti Islandu*, č. 26374/18, rozhodl, že způsob, jakým byl polským zákonodárným orgánem zvolen jeden ze soudců Ústavního tribunálu, nebyl souladný s Úmluvou, pročež i účast tohoto soudce na rozhodování věci stěžovatele vedla k porušení čl. 6 Úmluvy ze strany Polska. Řízení před Ústavním tribunálem inicioval polský nejvyšší státní zástupce (*Prokurátor Generalny*) a jeho předmětem bylo posouzení, zda je první věta čl. 6 odst. 1 Úmluvy v rozsahu, v němž pojem *soud* obsažený v tomto ustanovení zahrnuje Ústavní tribunál a přiznává ESLP pravomoc posuzovat zákonnost volby soudců Ústavního tribunálu, souladná s polskou ústavou.

Ústavní tribunál v prvé řadě uvedl, že interpretace ustanovení Úmluvy ze strany ESLP je pro členské státy cestou respektování jeho rozhodnutí ve věcech individuálních stížností závazná. Přitom však není jiná možnost přezkumu rozhodnutí ESLP než cestou posouzení v rámci řízení před Ústavním tribunálem, který je jakožto poslední instance povinen garantovat základní ústavní principy vyjádřené v polské Ústavě. Podle Ústavního tribunálu je dále ustáleným názorem ESLP, že požadavky čl. 6 Úmluvy se nevztahují mimo jiné na případy obnovy řízení, nýbrž pouze na řízení o takových mimořádných prostředcích, které jsou svou povahou a rozsahem podobné řízení o řádných opravných prostředcích a soud, který o tako-

vém prostředku rozhoduje, je oprávněn přijmout účinná nápravná opatření v individuální věci.

Tato podmínka však v případě řízení o stížnostech před Ústavním tribunálem není splněna. Ústavní tribunál je sice orgánem soudní moci ve smyslu čl. 10 odst. 2 polské Ústavy, nevykonává však soudnictví ve smyslu rozhodování individuálních občanskoprávních, trestních nebo správních věcí. Podle čl. 175 odst. 1 Ústavy mají v tomto ohledu výlučnou pravomoc Nejvyšší soud a obecné, správní a vojenské soudy. Základním úkolem Ústavního tribunálu je kontrola hierarchického souladu právních norem a v případě potřeby odstranění protiústavních norem z právního řádu. I při posuzování ústavní stížnosti rozhoduje Ústavní tribunál výhradně o objektivním právu, nikoli o individuálních oprávněních stěžovatelů, a není tak ani další soudní instancí, ani nenahrazuje instancní posouzení soudy. Rozhodnutí Ústavního tribunálu příznivé pro stěžovatele pak nevede automaticky ke zrušení konečného rozhodnutí v jeho věci, ale pouze umožňuje obnovu řízení. V tomto světle je tudíž bezpodmínečná kvalifikace polského Ústavního tribunálu jako *soudu* ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy v rozporu s pravidly polské Ústavy, která zakotvují postavení Ústavního tribunálu v soudním systému, jakož i s principem nejvyšší právní síly Ústavy plynoucím z jejího čl. 8 odst. 1.

Ústavní tribunál se dále vyjádřil konkrétně k pravomoci ESLP posuzovat zákonnost volby soudců k Ústavnímu tribunálu. Konstatoval, že sám Ústavní tribunál shledal v jednom ze svých dřívějších rozhodnutí úskalí z hlediska ústavnosti tohoto postupu v důsledku toho, že volba soudců Ústavního tribunálu v polském právním řádu ne-

podléhá žádnému přezkumu. Tím, že k takovému přezkumu přikročil ESLP v řízení o individuální stížnosti, však podle Ústavního tribunálu došlo k vytvoření Ústavě neznámé procedury kontroly složení Ústavního tribunálu, čímž ESLP neoprávněně zasáhl do kompetencí ústavních orgánů polské veřejné moci, konkrétně Sejmu coby zákonodárního orgánu a prezidenta republiky. Takový postup představuje podle Ústavního tribunálu porušení čl. 194 odst. 1 a principu nejvyšší právní síly Ústavy.

V uvedeném rozsahu proto Ústavní tribunál prohlásil pravidlo obsažené v čl. 6 odst. 1 Úmluvy za neslučitelné s polskou Ústavou, a tudíž v tomto rozsahu neaplikovatelné před polskými soudy.

Jan Strya

[1] Polský Ústavní tribunál doposud nezveřejnil úplná znění odůvodnění uvedených rozhodnutí. Přinášíme tak stručné shrnutí nosných důvodů a kontextu obou rozhodnutí zpracované na základě dostupných zdrojů, především tiskových zpráv v polském jazyce dostupných na stránkách polského Ústavního tribunálu. Zpráva k rozsudku ve věci K 6/21 je dostupná zde: <https://trybunal.gov.pl/postepowanie-i-orzeczenia/komunikaty-prasowe/komunikaty-po/art/11711-art-6-ust-1-zd-1-konwencji-o-ochronie-praw-czlowieka-i-podstawowych-wolnosci-w-zakresie-w-jakim-pojeciem-sad-obejmuje-trybunal-konstytucyjny>. Zpráva k rozsudku ve věci K 3/21 pak zde: <https://trybunal.gov.pl/postepowanie-i-orzeczenia/komunikaty-prasowe/komunikaty-po/art/11664-ocena-zgodnosci-z-konstytucja-rp-wybranych-przepisow-traktatu-o-unii-europejskiej>.

JUDIKATURA EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

Zdroj

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 11. 2021, Biancardi proti Itálii, č. 77419/16

Od odpovědnost správců internetových archivů za přijetí opatření k ochraně osobních údajů zpřístupněných na jimi spravovaných internetových stránkách

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Soud se poprvé zabýval otázkou, zda založení občanskoprávní odpovědnosti správců novinových nebo žurnalistických archivů přístupných prostřednictvím internetu za jimi spravovaný obsah je v souladu s čl. 10 Úmluvy. Dospěl k závěru, že povinnost provést deindexaci obsahu (tj. přijmout opatření k ochraně osobních údajů, např. odstranění tagů článku umožňujících zobrazení obsahu ve výsledcích vyhledávání) dostupného na internetu může být uložena nejen provozovatelům internetových vyhledávačů, ale též správcům na internetu přístupných archivů. V kontextu projednávané věci poté rozhodl, že založení občanskoprávní odpovědnosti šéfredaktora internetových novin, který po nepřiměřeně dlouhou dobu nepřístupil k deindexaci článku obsahujícího osobní údaje (vč. informací o trestním řízení), ačkoli k tomu byl vyzván, nepředstavuje porušení čl. 10 Úmluvy.

Stěžovatel, šéfredaktor internetových novin, zveřejnil v roce 2008 článek informující o rvačce v restauraci, při níž došlo k pobodání jedné osoby, a o souvisejícím trestním řízení. Článek výslovně zmiňoval jména zúčastněných osob, jakož i motiv, který se měl týkat neshod ohledně vlastnictví dané restaurace.

Restaurace, v níž k rvačce došlo, a jeden z obviněných (vlastník restaurace – V. X.) požádali v roce 2010 stěžovatele, aby článek odstranil z internetu. Jelikož to stěžovatel odmítl, podaly tyto subjekty žalobu k vnitrostátním soudům proti stěžovateli a společnosti Google Italy (proti tomuto subjektu však později vzali svoji žalobu zpět). Ačkoli stěžovatel po osmi měsících svůj postoj změnil a s cílem urovnat spor předmětný článek deindexoval, vnitrostátní soudy přesto shledaly jeho občanskoprávní odpovědnost a uložily mu povinnost zaplatit každému z žalobců 5 000 EUR jako náhradu za porušení jejich práva na ochranu osobnosti (jejich dobré pověsti).

Vnitrostátní soudy poukázaly zejména na to, že stěžovatel i přes výslovnou žádost o odstranění článku nepřístupil k jeho deindexaci včas, což mělo za následek, že kdokoli

mohl zadat do vyhledávače název restaurace nebo jméno jejího vlastníka, a získat tak velice snadno přístup k citlivým informacím o trestním řízení.

Jelikož stěžovatel nebyl se svými opravnými prostředky před vnitrostátními soudy úspěšný, rozhodl se podat stížnost k Soudu. V ní namítl porušení svobody projevu, konkrétně jeho práva informovat veřejnost ve smyslu čl. 10 Úmluvy, a nepřiměřenost částky, kterou musí podle rozhodnutí vnitrostátních soudů uhradit žalobcům (5 000 EUR).

Soud nejprve specifikoval rozsah svého přezkumu. Uvedl, že projednávaná věc se liší od případů, kterými se měl zatím možnost zabývat[1]. Na rozdíl od již řešených případů se totiž stížnost netýká samotného obsahu zpřístupněného na internetu či způsobu, jakým je tento obsah zpřístupněn. Naopak, podstatou projednávané věci je, že stěžovatel nepřístupil k deindexaci informací uvedených v článku uveřejněném na jím spravované internetové stránce a týkajících se V. X. a jeho restaurace a i přes výzvu k odstranění článku se rozhodl ponechat jej snadno přístupný. Důležitými znaky v projednávaném případě je tak jednoduchost, s jakou bylo možné osobní údaje vyhledat a přistoupit k nim, a délka, po kterou to bylo ze strany stěžovatele umožněno.

Samotná stížnost se pak týká tzv. deindexace. Prameny mezinárodního a unijního práva používají různé termíny („de-indexing“, „de-listing“ či „de-referencing“), jež však všechny znamenají činnost provozovatele internetového vyhledávače zahrnující odstranění určitého obsahu ze seznamu výsledků vyhledávání. Podle názoru Soudu však povinnost deindexovat obsah mohou mít nejen poskytovatelé internetových vyhledávačů, ale také správci novinových nebo žurnalistických archivů přístupných prostřednictvím internetu. Samotná deindexace totiž může být provedena i editorem internetové stránky, jenž může upravit tagy článku a tím přispět k tomu, že určitý obsah se neukáže ve výsledcích vyhledávání. V případě editorů, jako je stěžovatel, tak

deindexace zahrnuje přijetí opatření, která musí taková osoba přijmout, aby bylo zajištěno, že nebudou narušena osobnostní práva osob, kterých se příslušný obsah týká.

Soud následně přistoupil k posouzení, zda v projednávané věci nedošlo k porušení čl. 10 Úmluvy. Nejprve uvedl, že mezi stranami není sporné, že rozhodnutí vnitrostátních soudů o občanskoprávní odpovědnosti stěžovatele představuje zásah do jeho svobody projevu, resp. práva informovat veřejnost ve smyslu čl. 10 Úmluvy. Jedná se však o zásah na základě zákona a sledující legitimní cíl ochrany práv a pověsti jiných osob. V posuzovaném případě je tedy klíčové, zda lze předmětný zásah považovat za „nezbytný v demokratické společnosti“.

V tomto směru Soud nejprve s odkazem na vyjádření vedlejších účastníků uvedl, že je podle jeho názoru nutné rozlišovat mezi požadavkem deindexovat určitý obsah na straně jedné a požadavkem určitý obsah trvale odstranit. V projednávaném případě přitom byla odpovědnost stěžovatele založena výhradně v důsledku prvně uvedeného.

S ohledem na toto základní východisko poté Soud přistoupil k určení obecných principů, podle kterých je třeba hodnotit přiměřenost přijatého opatření. V tomto směru se nabízelo vyjít z předchozího rozsudku Soudu ve věci Axell Springer AG proti Německu[2], v němž Soud stanovil určitá kritéria pro vyvažování svobody projevu s právem na ochranu osobnosti. Aplikovat tyto principy na posuzovaný případ nicméně Soud z důvodu existujících skutkových odlišností odmítl. Zatímco ve věci Axell Springer AG proti Německu šlo o uveřejnění tištěných článků informujících o zatčení a odsouzení známého herce (tedy osoby veřejně známé), posuzovaný případ se týká spravování online článku po určitou dobu, který se týká trestního stíhání soukromé osoby.

Jelikož by tedy aplikace principů plynoucích z rozsudku ve věci Axell Springer na posuzovaný případ nebyla vhodná, omezil Soud své posouzení pouze na to, zda rozhodnutí vnitrostátních soudů byla založena na relevantních a dostatečných důvodech, a to vzhledem k okolnostem daného případu. Zvláštní pozornost je přitom třeba věnovat (i) délce doby, po kterou byl článek uchovávan online – zejména s ohledem na účel, pro který byly osobní údaje V. X. zpracovány, (ii) citlivosti dotčených osobních údajů a (iii) závažnosti postihu, který byl stěžovateli uložen.

Pokud jde o první bod, Soud uvedl, že informace uvedené v předmětném článku nebyly od okamžiku zveřejnění aktualizovány. I přes žádost V. X. o odstranění článku přitom článek včetně tam uvedených osobních údajů zůstal veřejně přístupný a jednoduše dohledatelný. Podle Soudu právo stěžovatele na informování veřejnosti s postupem času oslabilo, přičemž právo V. X. na ochranu jeho osobnosti naopak s postupem času získalo na větší důležitosti.

Ve vztahu k citlivosti osobních údajů uvedených v předmětném článku (tj. druhý bod) Soud poznamenal, že uveřejněný text se týkal trestního řízení vedeného proti V. X. To podle Soudu představuje významný faktor, který je při vážení v kolizi stojících zájmů (konkrétně zájmu na informování veřejnosti a zájmu na ochranu osobnosti) nutné zohlednit.

Pokud jde konečně o závažnost postihu (tj. třetí bod), Soud připomněl, že stěžovatel byl shledán odpovědným podle občanského práva, nikoli práva trestního. Ačkoli je částka odškodnění, kterou musí stěžovatel uhradit (5 000 EUR), poměrně vysoká, nejedná se podle názoru Soudu vzhledem k okolnostem případu o částku nepřiměřenou.

S ohledem na uvedená zjištění dospěl Soud k závěru, že rozhodnutí vnitrostátních soudů, podle nichž je stěžovatel odpovědný za zásah do osobnostních práv V. X. tím, že včas nepřistoupil k deindexaci článku obsahujícímu citlivé osobní údaje o trestním řízení, a umožnil tak každému článek snadno vyhledat, představují přípustné omezení svobody projevu stěžovatele. Tento závěr navíc podle jeho názoru ještě umocňuje skutečnost, že vnitrostátní soudy neuložily stěžovateli povinnost, aby předmětný článek trvale ze své internetové stránky odstranil či jej anonymizoval. Soud proto konstatoval, že Itálie v projednávané věci čl. 10 Úmluvy neporušila.

Lukáš Boháček

[1] Soud se dříve v kontextu čl. 10 Úmluvy věnoval publikování článků s hanlivým nebo urážlivým obsahem (např. rozsudek velkého senátu ze dne 16. 6. 2015 ve věci Delfi AS proti Estonsku, č. 64569/09), či požadavkům uveřejnit dodatečné informace k článkům umístěným na internetu (např. rozsudek ze dne 10. 3. 2009 ve věci Times Newspapers Ltd proti Spojenému království, č. 3002/03 a 23676/03). Ve vztahu k čl. 8 Úmluvy poté řešil např. odstraňování osobních dat z internetových archivů (viz např. rozsudek ze dne 16. 7. 2013 ve věci Węgrzynowski a Smolczewski proti Polsku, č. 33846/07) či povinnost novinářů anonymizovat údaje související s trestním řízením, jež jsou na internetu archivovány (např. rozsudek ze dne 28. 6. 2018 ve věci M.L. a W.W. proti Německu, č. 60798/10 a 65599/10).

[2] Rozsudek velkého senátu ze dne 7. 2. 2012 ve věci Axell Springer AG proti Německu, č. 39954/08. Tam dovozený test vyžaduje zvážení následujících kritérií: 1) do jaké míry projev přispívá k debatě o veřejném zájmu, 2) jaký je status dotčené osoby, 3) jaké bylo předchozí chování dotčené osoby, 4) jaká je metoda získání informací a jejich věrohodnost, 5) jaký je obsah, forma a následky předmětného projevu, 6) jaká je závažnost sankce, která může být za projev uložena.

Zdroj

Rozsudek ze dne 14. 10. 2021 ve věci M. L. proti Slovensku, č. 31459/17

Informace uvedené v bulvárních článcích o synovi zasáhly do práv matky na respektování jejího soukromého života

Záměr

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Evropský soud pro lidská práva (dále „Soud“) se zabýval stížností M. L. (dále „stěžovatelka“) týkající se porušení práva na respektování jejího soukromého a rodinného života (čl. 8 Úmluvy). Dospěl k závěru, že v projednávaném případě vnitrostátní soudy celkově nedostatečně vyvážíly svobodu projevu novin na straně jedné s právem na respektování soukromého života stěžovatelky na straně druhé. Uvedl, že odsouzení za trestný čin osobu zcela nezabavuje ochrany plynoucí z čl. 8 Úmluvy ani práva být zapomenut. Vnitrostátní soudy dostatečně nerozlišily mezi skutkovými tvrzeními a hodnotnými soudy. V případě provokativních a senzacechtivých článků lze jen stěží hovořit o jejich přispění k diskusi obecného zájmu.

Syn stěžovatelky, římskokatolický kněz, byl v roce 1999 uznán vinným ze sexuálního zneužívání a ohrožování mravní výchovy mládeže z důvodu pokusu o nedobrovolný orální styk s nezletilým chlapcem. Dopustil se také sexuálního styku s dospělým mužem na veřejně přístupném místě, za což byl v roce 2002 uznán vinným z trestného činu výtržnictví. Odsouzení byla v letech 2001 a 2003 zahlazena. V roce 2008, dva roky po smrti syna stěžovatelky, zveřejnily tři bulvární noviny články o jeho odsouzení za sexuální zneužívání a poukázaly na možnou souvislost mezi ním a jeho údajnou sebevraždou. Články byly opatřeny titulky „Kněz se přiznal ke zneužití nezletilých chlapců. Tajemství sebevraždy kněze“, „Kněz zneužil romské chlapce. Před sebevraždou se přiznal“ a „Chránění duchovní. Církev se zaručila, aby dostala pedofilního kněze z vězení“. Články zmiňovaly celé jméno stěžovatelčiny syna (jeden obsahoval i jeho fotografii), stejně jako mnoho detailů z jeho soukromého a intimního života, které měly údajně vyplývat z trestních spisů a vyjádření lidí oslovených novináři.

Stěžovatelka zažalovala vydavatele těchto novin a domáhala se posmrtné ochrany osobní integrity jejího syna a také ochrany své osobní integrity. Články dle jejího názoru obsahovaly řadu nepravdivých a zavádějících tvrzení, která neodpovídala zjištěním soudů, a obsahovaly nepřiměřené hodnotové soudy charakterizující jejího syna jako zločince a jeho činy jako „nechutné pedofilní orgie“. Uvedla, že ačkoli se její syn k trestnému činu výtržnictví přiznal, ve vztahu k obvinění ze sexuálního zneužívání tak

nikdy neučinil. Dále poukázala na skutečnost, že jedna z jeho údajných obětí vzala svá obvinění zpět a že obě odsouzení byla již zahlazena. Uvedla také, že si není vědoma žádné záruky poskytnuté v rámci řízení vedeného s jejím synem, taková informace nevyplývá ani z příslušných rozhodnutí. Konečně namítala, že informace uvedené v článcích o příčině smrti jejího syna neodpovídaly skutečnosti. Dle jejího názoru bylo cílem napadených článků vyvolat senzaci a zvýšit prodejnost novin. V jejich důsledku musela stěžovatelka čelit nepříznivým reakcím a otázkám sousedů a lidí, kteří jejího syna znali, což výrazně ovlivnilo její období smutku a přispělo ke zhoršení jejího zdravotního stavu.

Okresní soud v Michalovcích nařídil vydavatelům článků, aby uveřejnili formální omluvu za otištění nepravdivých tvrzení o synovi stěžovatelky, nicméně nevyhověl stěžovatelčině žádosti o finanční kompenzaci. Toto rozhodnutí bylo nicméně z důvodu nedostatečného odůvodnění následně zrušeno krajským soudem v Košicích.

Novým rozhodnutím okresní soud stěžovatelčinu žalobu v plném rozsahu zamítl. Poznamenal, že se synem žalobkyně jako farářem nelze zacházet jako s běžnou osobou, jejíž osobní integrita vyžaduje vyšší ochranu, ale spíše jako s veřejně činnou osobou, od níž se očekává větší tolerance ke kritice. Vzhledem k tomu, že trestní stíhání syna žalobkyně bylo předmětem obecného zájmu, s ohledem na případy sexuálního zneužívání duchovními, k nimž došlo v minulosti, a na postoj římskokatolické církve k nim, shledal, že novináři byli oprávněni informovat o skutečnostech, které z trestního spisu nepochybně vyplývaly. Bylo sice pravdou, že články se opíraly i o jiné zdroje, soud se však domníval, že tyto zdroje lze ve světle odsouzení syna stěžovatelky považovat za věrohodné.

Stěžovatelka se nakonec obrátila i na slovenský Ústavní soud, její podání však bylo shledáno jako zjevně neopodstatněné. Podala proto stížnost k Soudu, ve které uvedla, že zamítnutí její žaloby proti vydavatelům novin znamenalo porušení jejího práva na respektování jejího soukromého života zaručeného čl. 8 Úmluvy.

Soud na úvod poznamenal, že nepochybuje o tom, že v daném případě byla stěžovatelka uveřejněnými články přímo ovlivněna. Musel tedy zkoumat, zda vnitrostátní orgány spravedlivě vyvážily právo na ochranu jejího osobního života dle čl. 8 Úmluvy na straně jedné s právem na svobodu projevu vydavatelů novin dle čl. 10 Úmluvy na straně druhé. S odkazem na svou předchozí judikaturu[1] se tak zabýval následujícími otázkami: 1) jak dobře byla dotčená osoba známa a jaké bylo její předchozí chování; 2) jaký je předmět, obsah a následky článků; a 3) zda tento projev přispěl k diskuzi obecného zájmu.

Ve vztahu k první otázce Soud dospěl k závěru, že stěžovatelčin syn nebyl za života veřejně známou osobou nebo vysoce postaveným církevním hodnostářem. I když se na ochranu čl. 8 Úmluvy nelze odvolávat ve vztahu ke ztrátě dobré pověsti, která je předvídatelným důsledkem spáchání trestného činu, odsouzení za trestný čin osobu zcela nezabavuje ochrany, kterou čl. 8 Úmluvy poskytuje. Odsouzený tak automaticky nepřichází o právo na to být zapomenut – tím spíše, pokud odsouzení již bylo zahlazeno. I když se osoba v souvislosti s trestním řízením dostane do povědomí veřejnosti, toto povědomí může s odstupem času klesat. Ve vztahu k tomuto konkrétnímu případu Soud vyzdvihl, že nejenže byly články zveřejněny několik let poté, co byl syn stěžovatelky odsouzen, ale také v době, kdy již došlo k zahlazení odsouzení.

U druhé otázky Soud zdůraznil, že v minulosti opakovaně judikoval, že je třeba rozlišovat mezi skutkovými tvrzeními a hodnotovými soudy[2]. Právo novinářů zveřejnit informace týkající se obecného zájmu je podmíněno jejich jednáním v dobré víře a tím, že informace takto poskytnuté budou „důvěryhodné a přesné“ v souladu s novinářskou etikou. V daném případě byl však, dle názoru Soudu, obsah článků prezentován senzacechtivým a pomlouvačným způsobem a opatřen křiklavými titulky umístěnými na první straně, přičemž v jednom z článků byla zveřejněna i fotografie stěžovatelčina syna. Tvrzení bulvárních novin byla prezentována jako fakta spíše než hodnotové soudy. I když se články opíraly i o jiné zdroje, než o trestní spisy, vnitrostátní soudy toto řádně nezohlednily a dostatečně jasně nerozlišily mezi skutkovými tvrzeními a hodnotovými soudy. Toto pochybení se jeví jako zvláště závažné v souvislosti s údajnou sebevraždou syna žalobkyně, která nemohla být uvedena v trestních spisech (protože k jeho úmrtí došlo až po odsouzení) a kterou žalobkyně popřela jako příčinu smrti svého syna. Řada tvrzení v člancích byla prezentována způsobem, který vyvolával dojem, že byla ověřena nebo potvrzena důvěryhodným zdrojem informa-

cí. Slovenské soudy nezohlednily vyhýbavé odpovědi novinářů a jejich neschopnost předložit konkrétní důkazy na podporu svých tvrzení. Ačkoli je třeba novinářům dopřát určitou míru nadsázky či dokonce provokace, Soud se domnívá, že frivolní a neověřené výroky o soukromém životě syna žalobkyně je třeba považovat za překročení hranic odpovědné žurnalistiky. S ohledem na uvedené Soud dospěl k závěru, že zkrácené skutečnosti a použité výrazy byly způsobilé stěžovatelku rozrušit a významně a přímo ovlivnit její pocity jako matky zemřelého syna, jakož i její soukromý život a identitu, neboť pověst jejího zemřelého syna je jejich nedílnou součástí.

Ve vztahu k poslední otázce Soud uvedl, že zásadním kritériem při vyvažování zájmů podle čl. 8 a 10 Úmluvy je přínos k diskuzi obecného zájmu. Připustil sice, že informování o sexuálním obtěžování ze strany duchovních a přístupu římskokatolické církve k těmto incidentům je v obecném zájmu, nicméně současně vyjádřil přesvědčení, že bylo možné dostatečně informovat veřejnost o předmětné věci způsobem, který znamenal menší zásah do oprávněných zájmů syna stěžovatelky. Je totiž třeba rozlišit situaci, kdy jsou uveřejňována fakta (třeba i kontroverzní) schopná přispět do debaty v obecném zájmu v demokratické společnosti, od situace, kdy dochází ke vznášení nevkusných obvinění o soukromém životě jednotlivce. S ohledem na uvedené dospěl Soud k závěru, že zveřejnění doplňkových, obzvláště intruzivních informací týkajících se intimní sféry soukromého života syna žalobkyně a zveřejnění jeho fotografie k veřejné diskusi o této záležitosti příliš nepřispěly.

Závěrem Soud shrnul, že v daném případě bylo klíčovým, aby vnitrostátní soudy opatrně posoudily míru obecného zájmu na zveřejnění dotčených informací a aby nastolily rovnováhu mezi takovýmto obecným zájmem a individuálním zájmem stěžovatelky. Soud však jednomyslně dospěl k závěru, že této povinnosti slovenské soudy nedostály, a tedy že v daném případě došlo k porušení čl. 8 Úmluvy.

Anna Skrášková

[1] Viz např. rozsudek ze dne 7. 2. 2012, ve věci Von Hannover proti Německu (č. 2), č. 40660/08 a 60641/08; či rozsudek ze dne 10. 11. 2015 ve věci Couderc a Hachette Filipacchi Associés proti Francii, č. 40454/07.

[2] Viz např. rozsudek ze dne 23. 4. 2015 ve věci Morice proti Francii, č. 29369/10.

Rozsudek ze dne 25. 11. 2021 ve věci Mucha proti Slovensku, č. 63703/19

Presumpce nevinoty a nezávislost soudu rozhodujícího o jednom ze spolupachatelů trestného činu poté, co ve stejném složení již rozhodl o vině dalších spolupachatelů

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Soud se zabýval otázkou, zda v případě stěžovatele nedošlo ke porušení jeho práva na projednání věci nestranným soudem a práva na presumpci nevinoty ve smyslu čl. 6 Úmluvy tím, že byl za trestné činy, zejména trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině, odsouzen stejným senátem, který předtím schválil dohodu o vině a trestu s dalšími osobami, které se k těmto trestným činům samy doznaly. Soud dospěl k závěru, že odsuzující rozsudky schvalující dohodu o vině a trestu spolupachatelů stěžovatele byly vzhledem ke svému znění na újmu stěžovatelovy presumpce nevinoty. S ohledem na významnou roli těchto rozsudků v řízení proti stěžovateli přitom podle Soudu vyvstaly objektivně oprávněné pochybnosti o nezávislosti rozhodujícího senátu. Konstatoval proto porušení čl. 6 Úmluvy.

Podle skutkového stavu zjištěného vnitrostátními soudy byl stěžovatel členem organizované zločinecké skupiny, která vyvíjela činnost na území Slovenska. Z toho důvodu byl v roce 2002 společně s dalšími devíti členy této skupiny stěžovatel obviněn z trestného činu zakládání, účasti na a podpoře organizované zločinecké skupiny, jakož i ze spáchání několika dalších násilných trestných činů. Vzhledem k tomu, že osm obviněných bylo ochotno uzavřít dohodu o vině a trestu, bylo rozhodnuto o stíhání všech osob v samostatných řízeních.

V letech 2012 a 2013 byly dohody o vině a trestu s osmi obviněnými schváleny soudem, který rozhodoval vždy ve stejném složení. Odsuzující rozsudky, jimiž byly dohody o vině a trestu schváleny, obsahovaly pouze zkrácené odůvodnění, jehož součástí byla rekapitulace průběhu řízení, aplikovatelné právní normy a zjištění soudu, že tato pravidla byla dodržena, že dohody o vině a trestu nejsou nespravedlivé a že navržené tresty jsou přiměřené. Dohody o vině a trestu a odsuzující rozsudky nicméně odkazovaly rovněž na stěžovatele (označeného iniciálami jeho jména), a to konkrétně v tom směru, že dával pokyny týkající se páchaní různých trestných činností, bral si část výnosů získaných z vydírání a níže postaveným členům organizace ukládal finanční postihy.

V roce 2013 byl stěžovatel shledán vinným ze spáchání všech trestných činů, z nichž byl obžalován, přičemž mu

byl uložen trest odnětí svobody v délce 23 let. Soud, který odsuzující rozsudek vynesl, rozhodoval ve stejném složení, jako dříve soud schvalující dohodu o vině a trestu uzavřené se spolupachateli stěžovatele. V rámci hlavního líčení proti stěžovateli přitom tito spolupachatelé vypovídali jako svědci – dva z nich sice vypovídat odmítli, jejich vyjádření z přípravného řízení nicméně byla před soudem přečtena. Rozhodující soud totiž považoval odsouzení spolupachatelů stěžovatele za „věcnou a homogenní součást projednávané věci“. V rámci odůvodnění rozsudku soud sice uznal, že veškeré svědecké výpovědi usvědčující stěžovatele pocházejí převážně od spolupachatelů, kteří souhlasili se spoluprací s policií, pouze tato skutečnost však podle jeho názoru nestačí k tomu, aby byly tyto důkazy zpochybněny. V daném případě totiž byly uvedené usvědčující důkazy podpořeny dalšími (byť nepřímými) důkazy – např. znaleckými posudky – a převážily nad jakýmkoliv svědeckými výpověďmi učiněnými ve prospěch stěžovatele.

Poté, co stěžovatel neúspěšně uplatnil opravné prostředky před vnitrostátními soudy, podal stížnost k Soudu. V ní namítl, že mu bylo odepřeno (i) projednání jeho věci nestranným soudem a (ii) ochrana práva na presumpci nevinoty, jak je zaručena čl. 6 odst. 1 a 2 Úmluvy.

Soud nejprve upřesnil, že stěžovatel nezpochybňuje celkovou spravedlivost trestního řízení. Jeho námitky spočívají v tom, že byl souzen a odsouzen stejně složeným soudem, který předtím odsoudil jiné osoby za trestné činy spáchané společně se stěžovatelem, a že tyto činy vymezil tak, že bylo zřejmé, že se na nich podílel i stěžovatel. Tuto stížnost proto Soud posoudil primárně optikou požadavku na projednání věci nestranným soudem, přihlédl však rovněž k právu stěžovatele na presumpci nevinoty.

Na začátek svého právního posouzení Soud připomněl obecné principy týkající se požadavku na projednání věci nestranným soudem. Soud v takových případech konkrétně zkoumá, zda – zcela nezávisle na osobním chování některého z členů tohoto orgánu – existují zjištělé skutečnosti, které mohou vyvolat pochybnosti o nezávislosti soudu. Samotná obava přitom nestačí, rozhodující je, zda je taková obava objektivně odůvodněná. Skutečnost, že soudce, resp. senát ve stejném složení, rozhodoval

v minulosti případy týkající se stejné či podobné trestné činnosti, tak není ke zpochybnění nestrannosti soudu v následných případech dostatečná. Problematické nicméně je to, pokud předchozí rozhodnutí obsahuje podrobné hodnocení účasti osoby, která ještě nebyla sama souzena, na spolupachatelství trestného činu. To může s ohledem na okolnosti dané věci vést ke vzniku objektivně odůvodněných pochybností, že vnitrostátní soud má již na počátku soudního řízení s touto osobou předpojatý názor na otázku její viny, a tedy není nestranný.

Ve vztahu k projednávanému případu Soud poznamenal, že ačkoli rozhodoval ve věci stěžovatele a jeho spolupachatelů soud ve stejném složení, byl tento senát složen z profesionálních soudců, kteří by měli vzhledem ke své kvalifikaci a zkušenostem být schopni odlišit závěry, ke kterým dospěli v různých řízeních. Odsuzujícími rozsudky, kterými byly schváleny dohody o vině a trestu spolupachatelů, navíc rozhodující senát nebyl ve věci stěžovatele nijak vázán; v trestním řízení proti stěžovateli tak byly provedeny i další důkazy, které rozhodující senát vedly k vlastním skutkovým a právním zjištěním a závěrům. Tyto aspekty – ačkoli jsou pro posouzení otázky, zda soud prvního stupně v případě stěžovatele splnil požadavek nestrannosti, důležité – nicméně nezabývají Soud jeho povinnosti zkoumat, zda předchozí rozsudky (vynesené ve věcech spolupachatelů stěžovatele) obsahovaly zjištění, která skutečně předjímalá otázku stěžovatelovy viny.

Skutečnost, že předchozími odsuzujícími rozsudky byla schválena dohoda o vině a trestu přitom není podle Soudu rozhodující. Tyto rozsudky totiž obsahovaly detailní popis skutkové podstaty trestných činů, přičemž podle informací dostupných Soudu prováděl vnitrostátní soud při schvalování dohody o vině a trestu své posouzení v širším skutkovém a procesním kontextu. Ačkoli tedy odsuzující rozsudky, jimiž byla schválena dohoda o vině a trestu, nestanovují přímo vinu stěžovatele, jsou podle Soudu v zásadě způsobilé vyvolat pochybnosti o tom, zda jimi nebyla otázka viny stěžovatele předjímana.

Odkaz na jinou osobu, která bude v budoucnu teprve souzena, v odsuzujícím rozhodnutí přitom může podle Soudu aktivovat požadavek na presumpci nevinoty této osoby. V tomto směru Soud připomněl, že k porušení presumpce nevinoty dochází tehdy, pokud soudní rozhodnutí nebo prohlášení veřejného činitele týkající se osoby obviněné ze spáchání trestného činu vyjadřuje názor, že tato osoba daný trestný čin spáchala, a to ještě předtím, než byla skutečně na základě zákona její vina prokázána. Je sice všeobecně uznáváno, že při rozhodování o trestní odpověd-

nosti v komplexních případech je možné odkázat rovněž na zapojení osob, které mohou být teprve v budoucnu samy trestně stíhány a souzeny, rozhodnutí je však v takových případech nutné formulovat takovým způsobem, který předejde jakémukoli možnému předběžnému úsudku o vině dotčené osoby (tj. nedojde k ohrožení jejího spravedlivého procesu).

Pokud jde opět o aplikaci těchto principů na posuzovaný případ, podle názoru Soudu bylo vzhledem k povaze trestného činu organizované zločinecké skupiny nezbytné při schvalování dohody o vině a trestu odkázat rovněž na činnost jiných osob, včetně stěžovatele. Samotné odkazy na stěžovatele však byly vnitrostátními soudy formulovány způsobem, že z nich nebylo zřejmé, že stěžovatel bude teprve později souzen a že dosud nebylo o jeho trestní odpovědnosti rozhodnuto. V dohodách o vině a trestu a odsuzujících rozsudcích soudů byla totiž účast stěžovatele na trestné činnosti konkrétně vymezena, a to i přesto, že byl stěžovatel označen pouze iniciály. Vzhledem k tomu, že rozhodující senát považoval odsouzení spolupachatelů stěžovatele za „věcnou a homogenní součást“ věci stěžovatele, měl podle názoru Soudu na první pohled zřejmou motivaci rozhodnout v souladu s předchozími odsuzujícími rozsudky, jimiž byly schváleny dohody o vině a trestu. Jakákoli rozporná zjištění v jednom případě by totiž mohla narušit důvěryhodnost rozhodnutí v případech ostatních. Soud navíc upozornil, že odsouzení stěžovatele spočívalo z velké míry na výpovědích spolupachatelů, kteří dříve sami uzavřeli dohody o vině a trestu, a proto měli podle jeho názoru rovněž oni zjevnou motivaci nepopírat své dřívější výpovědi podané právě při sjednávání vlastních dohod o vině a trestu.

Soud proto dospěl k závěru, že rozsudky ve věcech spolupachatelů byly zjevně předpojaté v neprospěch stěžovatele, což narušilo jeho právo na presumpci nevinoty. S ohledem na významnou roli těchto odsuzujících rozsudků v řízení proti stěžovateli poté podle Soudu vyvstaly objektivně oprávněné pochybnosti o nestrannosti rozhodujícího senátu, který v řízení proti stěžovateli rozhodoval ve stejném složení, jako při schvalování dohod o vině a trestu jeho spolupachatelů. Tato vada navíc nebyla napravena ani vyššími soudy při rozhodování o opravných prostředcích.

Z uvedených důvodů Soud jednomyslně rozhodl, že Slovensko v posuzovaném případě porušilo čl. 6 Úmluvy.

Lukáš Boháček

Zdroj

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16. 9. 2021, X proti Polsku, č. 20741/10

Diskriminace v opatrovnickém řízení z důvodu sexuální orientace matky

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

V rozsudku ve věci X proti Polsku dospěl Soud ke závěru, že úvahami ohledně sexuální orientace stěžovatelky, které byly všudy přítomné v každé fázi soudního řízení, došlo k porušení zákazu diskriminace podle čl. 14 Úmluvy, ve spojení s právem na respektování soukromého a rodinného života ve smyslu čl. 8 Úmluvy. V opatrovnickém řízení se stěžovatelkou totiž došlo k rozdílnému zacházení, přičemž to bylo založeno rozhodujícím způsobem právě na její sexuální orientaci.

Stěžovatelka, paní X, navázala vztah s další ženou, Z, načež se v roce 2005 rozhodla podat žádost o rozvod. V návaznosti na vyostřené vztahy mezi manželi a z důvodů neakceptování životní volby stěžovatelky zahájili její rodiče v dubnu 2005 řízení, v němž se domáhali svěřeni dětí stěžovatelky do své péče. Prvně uspěli, když jim byly samosoudcem D. T. skutečně svěřeny. Dané rozhodnutí bylo zrušeno soudem druhého stupně na základě odvolání obou manželů, přičemž odvolací soud kritizoval nedostatečné odůvodnění předmětného rozhodnutí a konstatoval, že ačkoliv rodina procházela turbulentním obdobím, oba rodiče o své děti řádně pečovali a pro tak významný zásah úřadů v podobě odebrání dětí a jejich svěřeni do péče prarodičů nebyl žádný důvod. Manželé byli posléze rozvedeni a stěžovatelce byla přiznána plná rodičovská práva u všech čtyř dětí.

V říjnu 2006 podal bývalý manžel stěžovatelky návrh na změnu úpravy práv a povinností rodičů k nezletilým dětem. Pro tyto účely byly vypracovány znalecké posudky, ve kterých bylo uvedeno, kromě dalšího, že přílišné soustředění stěžovatelky na sebe a na její vztahy se svojí partnerkou způsobily, že se v dostatečné míře nezapojuje do záležitostí týkajících se dětí, nebere v úvahu jejich pocity a očekávání a požaduje přijetí svého chování i přes odpor a nesouhlas dětí. Dále, že by bylo možné, aby stěžovatelka nadále pečovala o své děti za předpokladu, že bude korigovat svůj postoj, vyloučí partnerku z rodinného života a bude pokračovat v terapii zaměřené na zlepšení svých vztahů s dětmi. Pro účely dalšího posudku byla stěžovatelka přímo dotázána, zda měla pohlavní styk se Z a zda má homosexuální preference.

V říjnu 2007 se senát prvostupňového soudu, v němž zasedal i D. T., rozhodl vyhovět návrhu bývalého manžela a omezil stěžovatelčina práva k jejím čtyřem dětem. V úvahu vzal přání tří starších dětí žít s otcem. Rovněž vzal na vědomí, že bývalý manžel stěžovatelky navázal nový vztah a dle soudu děti novou partnerku přijaly. Odůvodnění se dále zaměřovalo na vztah stěžovatelky se Z. Prvostupňový soud uvedl, že stěžovatelka se nechce vzdát své přílišné intimity se Z za účelem zlepšení vztahů s dětmi nebo že vzhledem k nadměrné angažovanosti stěžovatelky ve vztahu se Z neexistuje záruka, že bude dětem poskytovat řádnou péči. Stěžovatelka se odvolala a zdůraznila, že o děti vždy pečovala primárně ona, zatímco její bývalý manžel s dětmi od rozvodu prakticky netrávil čas, přičemž buď nevyužíval své právo na styk, nebo děti ponechal v péči svých rodičů. Přestože bývalý manžel stěžovatelky nakonec sám navrhl, aby nejmladší dítě zůstalo v péči stěžovatelky vzhledem k silnější vazbě dítěte k matce a náročné péči, bylo odvolání v lednu 2008 zamítnuto. V souladu s rozhodnutím soudu se tři děti přestěhovaly do domácnosti otce, nejmladšího z nich – D – stěžovatelka odmítla bývalému manželovi vydat.

Následovala druhá série řízení včetně návrhu na předběžné opatření a neúspěšné námítky podjatosti ze strany stěžovatelky. Při zamítnutí návrhu na vydání předběžného opatření z května 2008 samosoudce D. T. odkazoval na posudky z předchozího řízení. Opětovně podotkl, že se stěžovatelka nadměrně soustředila na sebe a na svůj vztah s přítelkyní. V květnu 2008 byl nařízen výkon rozhodnutí odnětím dítěte, načež byl D soudním vykonavatelem odvezen z mateřské školy a předán bývalému manželovi.

V průběhu dalšího řízení před prvostupňovým soudem byl vypracován nový posudek, jehož závěrem bylo konstatování o obdobných rodičovských schopnostech obou rodičů. To však bylo doplněno tím, že vzhledem k věku dítěte je důležitější role otce pro budování „mužského vzoru“. Soud rozhodl, že sedmiletý syn by měl nadále žít se svými sourozenci a otcem, aby mohly být uspokojeny jeho potřeby v oblasti citového a sociálního vývoje, a uvedl, že dané rozhodnutí je odůvodněno současným stupněm vývoje dítěte a větší rolí otce při vytváření mužského vzoru pro dítě. X podala odvolání a tvrdila, že o dítě pečuje rodina

jejího bývalého manžela. Podle stěžovatelky soud nezohlednil zájem dítěte, a naopak do svého posouzení promítl homofobní názory jejího manžela, tedy názory, které prezentoval před dětmi, znalci a soudem. Hlavním důvodem pro rozhodnutí soudu dle ní byl její vztah s jinou ženou a diskriminace na základě její orientace. Odvolání bylo zamítnuto.

Stěžovatelka před Soudem namítala zejména porušení čl. 14, zákazu diskriminace, ve spojení s čl. 8, právem na soukromý a rodinný život. Soud připomněl, že při užívání práv a svobod zaručených Úmluvou poskytuje čl. 14 ochranu před rozdílným zacházením bez objektivního a rozumného odůvodnění. Pro účely čl. 14 je rozdílné zacházení diskriminační, pokud nesleduje legitimní cíl nebo pokud nejsou použité prostředky v rozumně proporcio-nálním vztahu s cílem, jenž má být realizován. Stejně jako rozdílné zacházení z důvodu pohlaví musí být i rozdílné zacházení z důvodu jiné sexuální orientace řádně odůvodněno přesvědčivými a významnými argumenty. V této oblasti je prostor států pro uvážení úzký. Rozdílné zacházení založené výhradně nebo rozhodujícím způsobem na úvahách o sexuální orientaci je v systému Úmluvy nepřijatelné. První odstavec čl. 8 Úmluvy zaručuje každému právo na respektování rodinného života. Vzájemné užívání společnosti rodičů s dětmi představuje základní prvek rodinného života a vnitrostátní opatření bránící takovému užívání představují zásah do práva chráněného tímto ustanovením. Každý takový zásah představuje porušení předmětného ustanovení Úmluvy, pokud není v souladu se zákonem, nesleduje legitimní cíl a pokud jej nelze považovat za nezbytný v demokratické společnosti.

Soud při hodnocení toho, zda došlo k odlišnému zacházení, vzal na vědomí znalecké posudky, dle kterých by bylo možné, aby byly děti stěžovatelce ponechány, pokud by korigovala svůj postoj a vyloučila svojí přítelkyni z rodinného života. Druhý znalec, jak bylo uvedeno výše, se otevřeně dotazoval na stěžovatelčiny intimní vztahy se Z a dospěl k závěru, že děti by raději žily se svým otcem. V této souvislosti Soud zdůraznil, že oba posudky byly základem pro rozhodnutí, kterým byly všechny děti svěřeny do péče otce, zatímco stěžovatelce byla rodičovská práva omezena. Prvostupňový soud posudky bezvýhradně přijal a obsáhle je citoval. S ohledem na uvedené Soud konstatoval, že vnitrostátní soud nadměrně zmiňoval stěžovatelčinu homosexualitu a její vztah se Z. Jak znalecké posudky, tak na nich založené rozhodnutí prvostupňového soudu měly rozhodující vliv na další řízení, v němž se stěžovatelka domáhala změny úpravy péče o nejmladší dítě. Při zamítnutí pozdější žádosti o vydání předběžného opatření se prvostupňový soud o tyto posudky přímo opíral. Samosoudce D. T. v květnu 2008 zopakoval své předchozí závěry ohledně toho, že se stěžovatelka nadměrně soustředila na sebe a na svůj vztah s přítelkyní. Zmínky o sexuální orientaci stěžovatelky byly všudypřítomné a homosexualita stěžovatelky neustále figurovala v centru úvah v každé fázi soudního řízení. Ve věci tudíž došlo

k odlišnému zacházení se stěžovatelkou v porovnání s jakýmkoliv jiným rodičem, který si přeje mít děti plně ve své péči. Tento rozdíl byl založen na sexuální orientaci stěžovatelky, což je diskriminační důvod, který spadá pod čl. 14 Úmluvy.

Co se týče toho, zda bylo rozdílné zacházení odůvodněné, Soud uvedl, že stěžovatelka i její bývalý manžel byli považováni za osoby s podobnými rodičovskými schopnostmi a vlastnostmi. V takových případech je dle polského práva prvořadý zájem dítěte. V posledních řízeních soudy rozhodly na základě dvou hlavních argumentů – významu společného soužití sourozenců a významu mužského vzoru ve výchově nejmladšího dítěte. Dále tudíž musel Soud vyhodnotit, zda byly jeden nebo oba důvody založeny na diskriminačních úvahách. Připomněl význam kritéria nejlepšího zájmu dítěte a uvedl, že není přesvědčen, že důvody, na které se vnitrostátní soudy odvolávaly, odpovídaly deklarovanému cíli ochrany nejlepšího zájmu nejmladšího dítěte stěžovatelky. Ačkoliv vnitrostátní orgány upozorňovaly na výhody stability plynoucí ze společného soužití sourozenců, odmítly se zabývat silnou vazbou, která byla mezi D a jeho matkou jasně prokázána. Navíc, odkaz na „mužský vzor“ byl opakovan v každé fázi závěrečného stadia řízení jako zásadního hlediska při posuzování nejlepšího zájmu dítěte. Odvolací soud například uvedl, že pro každého chlapce z rozvrácené rodiny je důležitý mužský vzor, jehož význam roste s věkem dítěte. Tento stereotypní pohled na věc však nebyl podpořen zprávou soudního opatrovníka, dle které byl nejmladší syn v době, když žil s matkou, dobře přizpůsobený a za svůj domov považoval právě její domácnost. Ani ve znaleckém posudku nebylo zjištěno nic znepokojivého ohledně vývoje syna stěžovatelky. Silné pouto mezi dítětem a stěžovatelkou bylo uznáno všemi znalci, posudky a dokonce i jejím bývalým manželem, který první v řízení navrhl, aby dítě zůstalo u stěžovatelky. Navíc vzhledem k postoji stěžovatelky co do styku dítěte s otcem nic nenasvědčovalo, že by žalobkyně ve styku bránila. Odůvodnění rozhodnutí mužským vzorem bylo tedy diskriminační.

S ohledem na výše uvedené Soud konstatoval, že odkaz na význam mužského vzoru pro výchovu chlapce, jehož potřeba zřejmě vzroste s věkem dítěte, byl diskriminační, neboť představoval rozhodující faktor pro nevyhovění žádosti stěžovatelky o svření D do její péče. Tato úvaha převážila nad všemi ostatními argumenty: nízkým věkem syna; jeho silným poutem se stěžovatelkou; dobrými životními podmínkami v době, kdy žil s matkou; uznáním otce, že D by měl zůstat u matky; a uznáním soudů, že nelze mít námitky k chování stěžovatelky jako rodiče.

Konečně, Soud nemohl přehlédnout ani to, že podle vnitrostátních soudů záviselo kladné posouzení kompetencí stěžovatelky jakožto primární pečovatelky na tom, zda přestane udržovat vztah se Z. Vnitrostátní soudy komentovaly stěžovatelčin vztah tak, že stěžovatelka měla být nadměrně angažovaná a tento vztah představuje postoj,

který je třeba napravit, přičemž očekávaly, že stěžovatelka vztah opustí a Z bude vyloučena z rodinného života. Neexistuje přitom žádný důkaz o negativním dopadu Z na vývoj a blaho stěžovatelčina syna. Naproti tomu novým vztahem bývalého manžele stěžovatelky, ze kterého vzešlo i další dítě, se soudy nezabývaly a skutečnost, že byl nejmladší syn stěžovatelky vychováván sourozenci a prarodiči byla též plně akceptována.

Sexuální orientace stěžovatelky a její vztah s druhou ženou byly trvale v centru úvah a všudypřítomné v každé fázi

soudního řízení. Existoval tedy rozdíl v zacházení se stěžovatelkou a s jakýmkoli jiným rodičem, který by chtěl mít své dítě v plné péči. Tento rozdíl byl založen výhradně nebo rozhodujícím způsobem na její sexuální orientaci, a tudíž podle Soudu došlo k porušení zákazu diskriminace ve spojení s právem na soukromý a rodinný život.

Lívia Ivánková

JUDIKATURA SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 25. 11. 2021, I. B., ve věci C-289/20 Výklad pojmu „obvyklé bydliště“ za účelem určení příslušnosti soudu rozhodujícího o návrhu na rozvod manželství

Úplné znění rozsudku
Tisková zpráva

Třetí senát Soudního dvora Evropské unie (dále jako „Soudní dvůr“) se zabýval předběžnou otázkou týkající se výkladu pojmu „obvyklé bydliště“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. a) nařízení Brusel II bis [1] za účelem určení příslušnosti soudu rozhodujícího o návrhu na rozvod manželství. Odvolací soud v Paříži, coby předkládající soud, řešil případ, kdy francouzský státní příslušník, který v Irsku uzavřel manželství s irskou státní příslušnicí, podal ve Francii návrh na rozvod. Francouzský soud prvního stupně však vyslovil svoji nepřislušnost. Předkládající soud dospěl na základě skutkových okolností k závěru, že navrhovatel měl „obvyklé bydliště“ současně ve Francii i v Irsku a obrátil se na Soudní dvůr s otázkou, zda je takový výklad možný a zda by v takovém případě byly k rozhodování o rozvodu příslušné stejnou měrou soudy obou těchto členských států. Soudní dvůr dospěl k závěru, že ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. a) nařízení Brusel II bis může mít manžel v daném okamžiku pouze jediné „obvyklé bydliště“. K rozhodování o návrhu na zrušení manželství jsou tak příslušné pouze soudy členského státu, na jehož území se toto „obvyklé bydliště“ nachází.

V prosinci 2018 podal k *tribunal de grande instance de Paris* (soud prvního stupně v Paříži) francouzský státní příslušník I. B. návrh na rozvod manželství, které uzavřel v Irsku v roce 1994 s irskou státní příslušnicí F. A. Soud prvního stupně v Paříži však usnesením rozhodl, že v dané věci není příslušný. Proti tomuto usnesení podal I. B. odvolání ke *cour d'appel de Paris* (odvolací soud v Paříži – dále jako „odvolací soud“). Domáhal se, aby odvolací soud rozhodl, že soud prvního stupně v Paříži je příslušný k rozhodnutí o rozvodu v dotčené věci, přičemž argumentoval tím, že v souladu s nařízením Brusel II bis má ve Francii „obvyklé bydliště“.

Na základě okolností daného případu odvolací soud konstatoval, že je nesporné, že se rodinné bydliště I. B. a F. A. nacházelo od roku 1999 v Irsku. Dále považoval za nesporné, že I. B. vykonával od roku 2010 profesní činnost ve Francii, přičemž od poloviny roku 2017 byla tato činnost trvalá a stabilní. Každý víkend nicméně I. B. cestoval

zpět do Irsku za manželkou a dětmi (v době podání návrhu na rozvod již zletilými). Odvolací soud měl za to, že vazba I. B. k Irsku, kde měl rodinu a z osobních důvodů zde pravidelně pobýval, nevyklučovala jeho vazbu k Francii, kde dle něj měl I. B. v souladu s čl. 3 odst. 1 písm. a) odřázky 6 nařízení Brusel II bis stabilní a trvalé bydliště nejméně šest měsíců před zahájením řízení u soudu prvního stupně. Dospěl tedy k závěru, že I. B. měl ve skutečnosti dvě bydliště, a to rodinné v Irsku a profesní ve Francii, a že tedy jsou v dané věci k rozhodování o rozvodu příslušné jak irské, tak francouzské soudy.

Jelikož je však výraz „obvyklé bydliště“ autonomním pojmem unijního práva, rozhodl se odvolací soud předložit Soudnímu dvoru žádost o posouzení předběžné otázky, kdy se konkrétně dotázal, zda v případě, že ze skutkových okolností plyne, že jeden z manželů žije střídavě ve dvou členských státech, lze mít za to, že má „obvyklé bydliště“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. a) nařízení Brusel II bis v obou těchto členských státech, tudíž by k rozhodování o rozvodu byly příslušné stejnou měrou soudy obou těchto členských států.

Soudní dvůr na úvod poznamenal, že vzhledem k tomu, že nařízení Brusel II bis pojem „obvyklé bydliště“ nijak nedefinuje, ani neobsahuje výslovný odkaz na právo členských států k určení smyslu a dosahu tohoto pojmu, je nutno určit jeho autonomní a jednotný výklad. V rámci posuzování dané věci nejprve zdůraznil, že v nařízení Brusel II bis je ve vztahu k pojmu „obvyklé bydliště“ systematicky užíváno jednotného čísla a v množném čísle není dotčený pojem nikde zmíněn. Připomněl také svá dřívější rozhodnutí, kdy ve vztahu k užití výrazu „obvyklý“ dovořil, že jednak pobyt musí vykazovat určitou trvalost či pravidelnost, jednak skutečnost, že osoba přesune své obvyklé bydliště do členského státu, odráží vůli této osoby zříditi si zde trvalé nebo obvyklé centrum svých zájmů s úmyslem přiznat tomuto místu stálou povahu[2]. Následně pak vyzdvihl cíl sledovaný pravidly dle čl. 3 odst. 1 písm. a) nařízení Brusel II bis pro určení příslušnosti spočívající v zajištění rovnováhy mezi mobilitou osob uvnitř Evrop-

ské unie a právní jistotou. Vyjádřil obavu z narušení právní jistoty v případě, že by manžel mohl mít obvyklé bydliště ve více členských státech, neboť by se nejen mohlo stát obtížnějším předem určit soudy, které mohou o rozvodu rozhodnout, ale také by se ztížila situace pro soudy ve vztahu k ověřování jejich vlastní příslušnosti. Soudní dvůr také varoval, že výklad pravidel pro určení příslušnosti s sebou nese důsledky nejen ve vztahu ke zrušení manželství jako takového, ale ovlivňuje také příslušnost k rozhodování o určitých návrzích ve věcech výživného a určitých věcech majetkových poměrů v manželství.

Jelikož pojem „obvyklé bydliště“ odráží především skutkovou otázku, je na předkládajícím soudu, aby na základě konkrétních skutkových okolností ověřil, zda území členského státu, kde má sídlo vnitrostátní soud, u něhož I. B. návrh předložil, odpovídá místu, kde se nachází jeho „obvyklé bydliště“ coby navrhovatele ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. a) šesté odrážky nařízení Brusel II bis. Soudní dvůr následně odkázal na svou judikaturu týkající se obvyklého bydliště dítěte[4], kde dovodil, že základním kritériem pro jeho určení je sociální a rodinné prostředí rodičů, nicméně současně zohlednil i odlišnosti okolností umožňujících určit toto místo ve vztahu k dospělé osobě. Prostředí dospělé osoby je totiž rozmanitější než dětské a nelze vyžadovat, aby se její zájmy soustředily na území pouze jednoho členského státu. Připustil, že manžel se může z důvodu manželské krize rozhodnout opustit bývalé obvyklé bydliště manželského páru, usadit se v jiném členském státu a tam podat návrh na rozvod. Přitom má však volnost zachovat si sociální a rodinné vazby na území členského státu bývalého obvyklého bydliště manželů.

Na základě uvedeného Soudní dvůr dovodil, že pro účely čl. 3 odst. 1 písm. a) nařízení Brusel II bis obsahuje pojem „obvyklé bydliště“ v zásadě dva prvky, kdy prvním prvkem je vůle dotyčného mít na určeném místě obvyklé centrum svých zájmů, druhým pak přítomnost dotyčného na území členského státu vykazující dostatečný stupeň stability. Soudní dvůr považuje za nezbytné, aby v případě, že manžel uplatňuje důvod pro určení příslušnosti stanovený

v čl. 3 odst. 1 písm. a) páté nebo šesté odrážce nařízení Brusel II bis, přemístil své „obvyklé bydliště“ na území jiného členského státu, než je členský stát bývalého společného obvyklého bydliště, neboť tímto tato osoba nejenže projeví vůli zřít obvyklé centrum svých zájmů v tomto jiném členském státě, nýbrž i prokáže, že její přítomnost zde vykazuje dostatečný stupeň stability.

Konkrétně ve vztahu k projednávané věci pak Soudní dvůr uvedl, že skutečnosti nasvědčují tomu, že pobyt I. B. na území Francie má stabilní povahu a ukazují přinejmenším na jeho integraci do sociálního a kulturního prostředí tohoto členského státu. Je nicméně na předkládajícím soudu, aby ověřil všechny konkrétní skutkové okolnosti v projednávaném případě tak, aby mohl mít skutečně za to, že I. B. přemístil své „obvyklé bydliště“ na území členského státu, pod který předkládající soud spadá.

Ve vztahu k předběžné otázce tedy Soudní dvůr rozhodl, že čl. 3 odst. 1 písm. a) nařízení Brusel II bis musí být vykládán v tom smyslu, že manžel, který žije střídavě ve dvou členských státech, může mít „obvyklé bydliště“ pouze v jediném z těchto členských států. K rozhodování o návrhu na zrušení manželského svazku jsou tak příslušné pouze soudy členského státu, na jehož území se toto obvyklé bydliště nachází.

Anna Skrášková

[1] Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. 11. 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000.

[2] Viz rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 22. 12. 2010, Mercredi, C-497/10, body 44 a 51.

[3] Viz rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 13. 10. 2016, Mikołajczyk, C-294/15, bod 33 a citovaná judikatura.

[4] Viz rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 28. 6. 2018, H. R., bod 45 a 46.

Zdroj

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 23. 11. 2021, I. S., ve věci C-564/19 Zpochybnění oprávnění nižšího soudu zahájit řízení o předběžné otázce nejvyšším vnitrostátním soudem je v rozporu s unijním právem

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Velký senát Soudního dvora Evropské unie (dále jako „Soudní dvůr“) v rámci posuzování předběžných otázek dospěl k závěru, že unijní právo brání tomu, aby nejvyšší vnitrostátní soud v návaznosti na mimořádný opravný prostředek pro porušení zákona podaný nejvyšším státním zástupcem konstatoval protiprávnost žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce (dále jako „žádost o předběžné otázce“), podané soudem nižšího stupně, z důvodu, že položené otázky nejsou relevantní a nezbytné k vyřešení sporu v původním řízení. Dále konstatoval, že zásada přednosti unijního práva brání vnitrostátním soudům přiblížit se rozhodnutí nejvyššího vnitrostátního soudu zasahujícího do jejich práva podat předběžnou otázku k Soudnímu dvoru. Stejně tak unijní právo zakazuje, aby proti vnitrostátnímu soudci bylo zahájeno kárné řízení z důvodu, že předložil Soudnímu dvoru žádost o předběžné otázce. Konečně Soudní dvůr dovedl, že je povinností členských států přijmout konkrétní opatření k zajištění dostatečně kvalitního tlumočení a překladů k tomu, aby podezřelý nebo obviněný pochopil obvinění, které proti němu bylo vzneseno, a aby toto tlumočení mohlo podléhat kontrole vnitrostátních soudů. Pokud osoba nebyla z důvodu nevhovujícího tlumočení poučena o obvinění proti ní v jazyce, kterému rozumí, nebo pokud není možné určit kvalitu poskytnutého tlumočení, není možné, aby byla souzena v nepřítomnosti.

Soudní dvůr se zabýval žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce podanou maďarským samosoudcem obvodního soudu (dále jako „předkládající soudce“) v souvislosti s trestním řízením vedeném proti švédskému státnímu příslušníkovi I. S., který byl v Maďarsku v srpnu 2015 zatčen a téhož dne vyslýchán coby osoba podezřelá ze spáchání trestného činu. Ještě před výslechem požádal I. S. o právní pomoc a zajištění tlumočnicka, neboť nehovořil maďarsky. V rámci výslechu, kterého se obhájce nemohl zúčastnit, byl I. S. informován o podezřelých vůči jeho osobě, vypovídat však s ohledem na nepřítomnost obhájce odmítl. Během výslechu využil vyšetřovatel tlumočnicka do švédského jazyka, nicméně podle předkládajícího soudce neexistuje žádná informace ohledně způsobu, jakým byl tento tlumočnick vybran či jak byly ověřeny jeho schopnosti. Stejně tak není jisté, zda si s I. S. navzájem rozuměli. Následně byl I. S. propuštěn a odcestoval z Maďarska.

Předkládající soudce v žádosti o předběžné otázce uvádí, že dle maďarského práva je ve stadiu soudního řízení přítomnost obviněného v přípravném řízení povinná. Vydání vnitrostátního nebo evropského zatýkacího rozkazu je možné pouze v případech, kdy může být obviněnému uložen trest odnětí svobody, v projednávané věci však státní zástupce požaduje uložení peněžitého trestu. Pokud se tedy obviněný nedostaví k uvedenému datu, je soud povinen pokračovat v řízení bez jeho účasti. Předkládající soudce také upozorňuje, že v Maďarsku neexistuje úřední rejstřík překladatelů a tlumočnicků a vnitrostátní právo nspecifikuje, kdo a podle jakých kritérií může být v trestním řízení ustanoven jako *ad hoc* tlumočnick nebo překladatel. V takovém případě pak není ani soud, ani obhájce schopni ověřit kvalitu tlumočení. Předkládající soudce se tedy ptá, zda jsou maďarská právní úprava a praxe slučitelné se směrnicemi 2012/13[1] a 2010/64[2] a zda z unijního práva vyplývá, že v případě neslučitelnosti nesmí vnitrostátní soud pokračovat v trestním řízení v nepřítomnosti.

Předkládající soudce později k Soudnímu dvoru podal doplňující žádost o předběžné otázce, ze které vyplývá, že nejvyšší státní zástupce podal k maďarskému Nejvyššímu soudu (dále jen „Nejvyšší soud“) mimořádný opravný prostředek pro porušení zákona směřující proti původní žádosti o předběžné otázce předkládajícího soudce. Nejvyšší soud následně rozhodl, že tato žádost o předběžné otázce je protiprávní (bez toho, aby byly dotčeny právní účinky rozhodnutí obsahujícího tuto žádost), jelikož položené otázky nejsou relevantní pro řešení sporu v původním řízení. Na základě těchto důvodů, o které se opírá rozhodnutí Nejvyššího soudu, dále nejvyšší státní zástupce zahájil s předkládajícím soudcem kárné řízení. Návrh na zahájení kárného řízení vzal následně (o měsíc později) zpět. Předkládající soudce se tedy dotazuje na slučitelnost uvedeného rozhodnutí Nejvyššího soudu s unijním právem a jeho dopad na další průběh původního trestního řízení. Dále vznesl dotaz, zda zahájením kárného řízení nedošlo k porušení zásady nezávislosti soudnictví.

Na prvním místě se Soudní dvůr zabýval otázkou slučitelnosti uvedeného rozhodnutí Nejvyššího soudu s unijním právem. Na úvod připomíná, že řízení o předběžné otázce upravené v článku 267 SFEU[3] je stěžejním bodem soud-

ního systému zavedeného Smlouvami, přičemž cílem tohoto ustanovení je zajistit jednotný výklad unijního práva. Ačkoli je v projednávané věci v rozhodnutí Nejvyššího soudu konstatována pouze protiprávnost původní žádosti o předběžné otázce a Nejvyšší soud nepřistoupil ke zrušení rozhodnutí obsahujícího tuto žádost, ani předkládajícímu soudci neuložil, aby vzal žádost zpět, přezkoumáváním legality této žádosti provedl Nejvyšší soud přezkum podobný přezkumu přípustnosti žádosti o předběžné otázce, k němuž má výlučnou pravomoc Soudní dvůr. Pokud by výsledek rozhodnutí o opravném prostředku před nejvyšším vnitrostátním soudem mohl bránit vnitrostátním soudům ve využití pravomoci předložit Soudnímu dvoru otázky týkající se výkladu nebo platnosti unijního práva, účinek unijního práva by byl ohrožen. Konstatování protiprávnosti může oslabit autoritu jak odpovědi Soudního dvora, tak i rozhodnutí vnitrostátního soudu vydaného ve světle těchto odpovědí. Rozhodnutí Nejvyššího soudu by také mohlo vést k tomu, že se maďarské soudy napříště zdrží pokládání předběžných otázek.

Dle názoru Soudního dvora zasahuje rozhodnutí Nejvyššího soudu do výsad přiznaných vnitrostátním soudům článkem 267 SFEU, a tudíž i do účinnosti spolupráce mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy. Soudní dvůr tedy závěrem shrnul, že unijní právo brání tomu, aby nejvyšší vnitrostátní soud v návaznosti na mimořádný opravný prostředek pro porušení zákona podaný nejvyšším státním zástupcem konstatoval protiprávnost žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, podané soudem nižšího stupně, z důvodu, že položené otázky nejsou relevantní a nezbytné k vyřešení sporu v původním řízení, aniž tím jsou dotčeny právní účinky rozhodnutí obsahujícího tuto žádost.

Ve vztahu ke druhé části položené otázky Soudní dvůr připomněl, že zásada přednosti unijního práva zakotvuje nadřazenost unijního práva nad právem členských států. Je povinností orgánů členských států zajišťovat plný účinek jednotlivých unijních norem, přičemž právo členských států nemůže narušovat účinek přiznaný těmto jednotlivým normám na území uvedených států. Skutečnost, že se členský stát dovolává ustanovení vnitrostátního práva, nemůže mít vliv na jednotu a účinnost unijního práva. Ustanovení vnitrostátního práva, které brání provedení řízení stanoveného v článku 267 SFEU, se nepoužije. Z uvedeného plyne, že zásada přednosti unijního práva ukládá soudu nižšího stupně, aby nepřihlížel k rozhodnutí nejvyššího vnitrostátního soudu, pokud má za to, že toto rozhodnutí zasahuje do výsad, které mu přiznává článek 267 SFEU. Na tom nic nemění ani skutečnost, že Soudní dvůr může případně konstatovat, že položené předběžné otázky soudem nižšího stupně jsou zcela nebo zčásti nepřipustné.

K otázce týkající se kárného řízení Soudní dvůr uvedl, že vnitrostátní ustanovení, ze kterých by vyplývalo, že vnitrostátní soudci mohou být vystaveni kárným řízením z důvodu, že Soudnímu dvoru předložili žádost o předběžné otázce, jsou nepřipustná. V opačném případě by vnitrostátní soudci mohli být od podávání takových žádostí odrazeni, což by mohlo ohrozit jednotné uplatňo-

vání unijního práva. Již samotná vyhlídka, že by soudce mohl být vystaven takovému řízení, je způsobilá narušit mechanismus stanovený v článku 267 SFEU, jakož i nezávislost soudnictví.

Na posledním místě se Soudní dvůr zabýval otázkou slučitelnosti maďarské právní úpravy s evropskými směrnice. Dle jeho názoru z formulace znění čl. 5 odst. 2 směrnice 2010/64 vyplývá, že vytvoření rejstříku náležitě kvalifikovaných nezávislých překladatelů a tlumočnicků představuje spíše programový požadavek než povinnost dosáhnout výsledku. Směrnice vyžaduje, aby členské státy přijaly konkrétní opatření k zajištění dostatečně kvalitního tlumočení tak, aby bylo jednak zaručeno to, že dotyčné osoby budou seznámeny s tím, co je jim kladeno za vinu, a budou moci vykonat své právo na obhajobu, jednak zajištěn řádný výkon spravedlnosti. Vytvoření takového rejstříku představuje pouze jeden z prostředků, které mohou přispět k dosažení cíle. Z čl. 5 směrnice 2010/64 plyne členským státům povinnost přijmout konkrétní opatření k zajištění kvality poskytnutého tlumočení a překladu a za tímto účelem mít k dispozici odpovídající služby. Je nutno zajistit, aby podezřelý nebo obviněný pochopil obvinění, které proti němu bylo vzneseno, a aby toto tlumočení mohlo podléhat kontrole vnitrostátních soudů.

Co se týče druhé části otázky, Soudní dvůr uvedl, že je na předkládajícím soudu, aby provedl konkrétní a přesné posouzení okolností projednávané věci za účelem ověření, zda tlumočení poskytnuté v původním řízení bylo s ohledem na požadavky vyplývající ze směrnice 2010/64 dostatečně kvalitní. Výsledkem posouzení může být závěr, že nelze určit, zda byl dotyčný o obvinění vznesených proti němu poučen v jazyce, kterému rozumí, ať už z důvodu nepřiměřeného tlumočení nebo nemožnosti určení jeho kvality. Soudní dvůr připomněl, že za účelem zajištění spravedlivého řízení musí být každá osoba schopna porozumět obvinění proti ní vznesenému. Okolnost, že osobě, která nehovoří jazykem řízení či mu nerozumí, nebyla poskytnuta jazyková pomoc, která by jí umožnila pochopit jeho obsah a hájit se, postačuje k tomu, aby spravedlivost řízení byla narušena. Soudní dvůr tedy uzavřel, že jestliže osoba nebyla z důvodu nevyhovujícího tlumočení poučena o obvinění proti ní vznesenému, v jazyce, kterému rozumí, nebo pokud není možné určit kvalitu poskytnutého tlumočení, není dle směrnice 2010/64 a 2012/13, vykládané ve světle čl. 48 odst. 2 Listiny[4], není možné, aby byla souzena v nepřítomnosti.

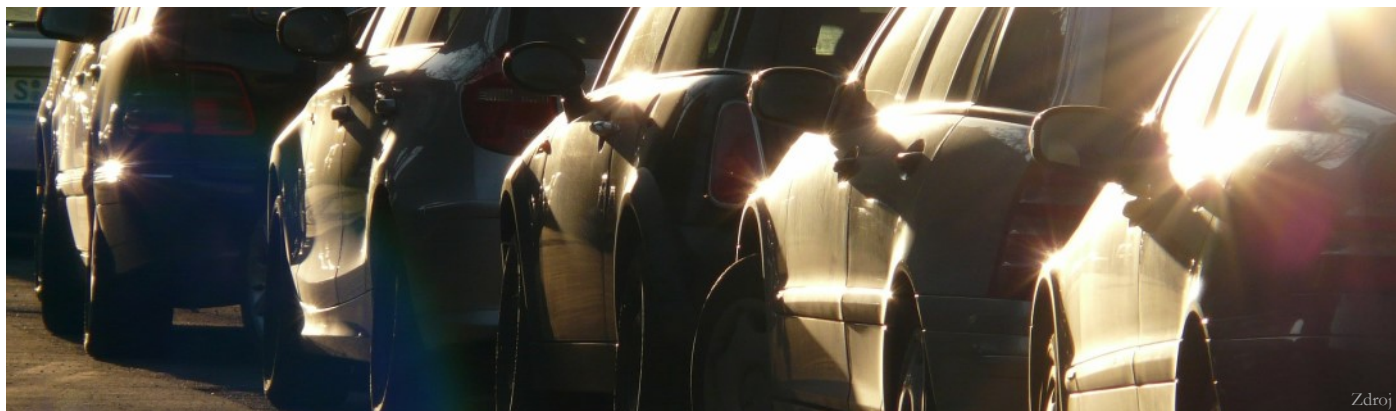
Anna Skrášková

[1] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/13/EU ze dne 22. 5. 2012 o právu na informace v trestním řízení (dále jako „Směrnice 2012/13“).

[2] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/64/EU ze dne 20. 10. 2010 o právu na tlumočení a překlad v trestním řízení (dále jako „Směrnice 2010/64“).

[3] Smlouva o fungování Evropské unie (dále jako „SFEU“).

[4] Listina základních práv Evropské unie.

Zdroj

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 6. 10. 2021, LU, C-136/20

K mezím přezkumu při uznání a výkonu rozhodnutí o uložení pokuty v souvislosti s dopravním přestupkem vydaného v jiném členském státě

Úplné znění rozsudku

Soudní dvůr posuzoval možnost orgánů vykonávajících státu odmítnout uznání a výkon rozhodnutí orgánu jiného státu, kterým byla uložena pokuta v souvislosti s dopravním přestupkem, jestliže před uznáním vyvstaly pochybnosti o správné kvalifikaci přestupku podle čl. 5 odst. 1 rámcového rozhodnutí[1] ze strany orgánu vydávajícího státu. Rozhodl, že orgán vykonávajícího státu v zásadě nemůže uznání a výkon takového pravomocného rozhodnutí odmítnout, ledaže by byl dán některý z důvodů v rámcovém rozhodnutí výslovně uvedených.

V původním řízení vyvstala před předkládajícím maďarským soudem otázka uznání rozhodnutí rakouského orgánu, jímž byla paní LU udělena pokuta v souvislosti s dopravním přestupkem, kterého se měla v Rakousku dopustit namísto samotného porušení dopravních předpisů tím, že coby držitelka registrace vozidla neodpověděla ve lhůtě na výzvu rakouských orgánů, aby uvedla jméno osoby, která se porušení dopravních předpisů dopustila. V osvědčení, jež vykonávající orgán obdržel ve smyslu čl. 4 rámcového rozhodnutí, bylo uvedeno, že předmětný přestupek spadal do kategorie jednání, které porušovalo pravidla silničního provozu, jak je vymezeno v čl. 5 odst. 1 (33. odrážce) rámcového rozhodnutí. Vnitrostátní maďarský soud o kvalifikaci činu v uvedeném smyslu nicméně pojal pochybnosti, zda do uvedené kategorie přestupků skutečně spadal. Předkládající soud pak řízení přerušil a předložil Soudnímu dvoru předběžnou otázku, jejíž podstatou bylo, zda je třeba čl. 5 odst. 1 rámcového rozhodnutí vykládat tak, že jestliže vydávající stát označí trestné jednání určitou právní kvalifikací uvedenou v příslušném ustanovení, vykonávající stát již nemá další prostor pro posouzení; a popřípadě, zda může vykonávající stát dospět k závěru, že předmětné jednání neodpovídalo jednání uvedenému ve výčtu.

Soudní dvůr v prvé řadě připomněl, že účelem rámcového rozhodnutí je zavést účinný mechanismus přeshraničního uznávání a výkonu pravomocných rozhodnutí, která požadují uhrazení peněžitého trestu nebo pokuty v důsledku spáchání některého z trestných činů, resp. přestupků, uvedených v čl. 5 rámcového rozhodnutí. V tomto kontextu pak rovněž uvedl, že (rovněž dle čl. 6) jsou státy v zásadě

povinny uznávat rozhodnutí znějící na uvedené peněžní nároky bez dalších formalit, a důvody k odmítnutí uznání tak musí být vykládány restriktivně. Zdůraznil rovněž zásadní význam vzájemné důvěry mezi členskými státy i zásady vzájemného uznávání při tvorbě a zachování prostoru bez vnitřních hranic. S ohledem na uvedené pak platí, že příslušný orgán vykonávajícího státu je v zásadě povinen rozhodnutí uznat a vykonat, přičemž odmítnutí je možné jen tehdy, kdy je dán některý z důvodů v rámcovém rozhodnutí výslovně uvedených.

V návaznosti na uvedené pak dále v otázce kvalifikace předmětného činu Soudní dvůr poukázal na to, že předmětem uznání a výkonu bez ověření oboustranné trestnosti jsou trestné činy a přestupky zde uvedené, pakliže jsou trestné a vymezené v právu vydávajícího státu. Vnitrostátní orgány vydávajícího státu jsou tak, pokud se jedná o kvalifikace předmětných činů, v zásadě vázány posouzením orgánů státu vydávajícího – jestliže orgán vydávajícího státu kvalifikuje jednání coby přestupek spadající do jedné z kategorií uvedených v čl. 5 odst. 1 rámcového rozhodnutí a předá rozhodnutí ve smyslu jeho čl. 4, je orgán vykonávajícího státu k uznání a výkonu dle Soudního dvora v zásadě povinen.

Uvedený závěr Soudní dvůr opřel v neposlední řadě i o obsah čl. 7 rámcového rozhodnutí, z něhož plyne, že důvody k odmítnutí uznání jsou v rámcovém rozhodnutí výslovně stanoveny. Stejně tak poukázal na skutečnost, že umožnění vykonávajícímu orgánu vlastní kvalifikaci předmětného činu dle jeho vnitrostátního práva by bylo v rozporu se zásadou vzájemné důvěry, na níž rámcové rozhodnutí spočívá a jež má v unijním právu zásadní význam,[2] stejně jako ve fungování a účinnosti systému vzájemné pomoci, který rámcové rozhodnutí zavedlo.

Ve vztahu k projednávané věci pak konkrétněji Soudní dvůr vyzdvihl, že předkládající soud měl pochybnosti, zda předmětný přestupek mohl spadat do kategorie uvedené v čl. 5 odst. 1 rámcového rozhodnutí, když příslušný orgán vydávajícího státu vykládal tuto kategorii příliš široce, neboť předmětný přestupek představoval spíše odmítnutí podřídit se příkazu orgánu a s bezpečností silničního provozu měl jen nepřímou souvislost. Navzdory těmto po-

chybnostem nicméně vnitrostátní orgán vydávajícího státu předmětné jednání jako přestupek, který porušuje pravidla silničního provozu, kvalifikoval, přičemž předkládací rozhodnutí dle Soudního dvora neuvádí nic, na základě čeho bylo možné jednak mít za to, že osvědčení podle čl. 4 rámcového rozhodnutí by zjevně neodpovídalo rozhodnutí o uložení trestu za dopravní přestupek, a jednak uvádí pouze, že vydávající orgán vykládal kategorii přestupků podle čl. 5 odst. 1 rámcového rozhodnutí příliš široce. Není přitom možné ani uplatnění žádného z případů možného odmítnutí uznání a výkonu na základě čl. 7 odst. 1 rámcového rozhodnutí. S ohledem na tyto skutečnosti bylo třeba dojít k závěru, že orgán vykonávajícího státu postrádal možnost odmítnout uznání a výkon rozhodnutí o uložení pokuty.

Kromě uvedeného nicméně Soudní dvůr neopomněl připomenout, že orgán vykonávajícího státu může uznání a výkon odmítnout, jestliže osvědčení ve smyslu čl. 4 rámcového rozhodnutí vede ke vzniku otázky, zda nedošlo k porušení základních práv či obecných právních zásad podle čl. 6 Smlouvy o fungování EU. V takovémto případě by musel být orgán vydávajícího státu požádán o veškeré potřebné informace a ten by následně byl povinen tyto informace poskytnout.

Za okolností projednávané věci nicméně Soudní dvůr rozhodl, že čl. 5 odst. 1 rámcového rozhodnutí je třeba vykládat v tom smyslu, že jestliže není dán některý z důvodů odmítnutí uznání a výkonu výslovně uvedených v rámcovém rozhodnutí, orgán vykonávajícího státu v zásadě nemůže uznání a výkon pravomocného rozhodnutí, které požaduje úhradu peněžitého trestu nebo pokuty, odmítnout, jestliže orgán vydávajícího státu kvalifikoval předmětný trestný čin nebo přestupek v osvědčení podle čl. 4 rámcového rozhodnutí jako trestný čin nebo přestupek spadající do jedné z kategorií uvedených v čl. 5 odst. 1 rámcového rozhodnutí (u nichž platí, že nepodléhají oboustranné trestnosti činu).

Jan Bena

[1] Rámcové rozhodnutí Rady 2005/214/SVV ze dne 24. února 2005 o uplatňování zásady vzájemného uznávání peněžitých trestů a pokut.

[2] K pojmu vzájemné důvěry a způsobům jeho využívání v právu EU srov. BOHÁČEK, Lukáš. Tři tváře vzájemné důvěry v unijním právu. *Právník*. 1/2022, s. 49–63.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 6. 10. 2021, Sumal, ve věci C-882/19 K možnosti požadovat náhradu škody po dceřiné společnosti v případě, kdy se mateřská společnost dopustí jednání porušujícího unijní právo hospodářské soutěže

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Soudní dvůr Evropské unie posuzoval, zda může osoba poškozená jednáním mateřské společnosti, které porušuje unijní právo hospodářské soutěže, požadovat náhradu škody po dceřiné společnosti. Dospěl k závěru, že ano, musí však prokázat, že obě společnosti tvořily v okamžiku jednání hospodářskou jednotku.

Evropská komise v červenci 2016 v návaznosti na řízení podle čl. 101 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jako „SFEU“) a čl. 53 Dohody o Evropském hospodářském prostoru konstatovala, že společnost Daimler AG porušila pravidla unijního práva zakazující kartelové dohody tím, že uzavřela dohody s výrobcí nákladních vozidel ohledně stanovení a navyšování cen za nákladní vozidla. Společnost Sumal se v dané souvislosti začala domáhat

náhrady škody ve výši přibližně 20 000 EUR po společnosti, od které koupila dva nákladní vozy, tedy po společnosti Mercedes Benz Trucks España SL (dále jako „MBTE“). Společnost MBTE je dceřinou společností skupiny Daimler, jež je zase dceřinou společností Daimler AG. Odvolací soud se v projednávané věci rozhodl předložit Soudnímu dvoru předběžné otázky, přičemž Soudní dvůr se obsáhle vyjádřil primárně k tomu, zda a za jakých podmínek může být žaloba na náhradu škody podána proti dceřiné společnosti na základě rozhodnutí, ve kterém Komise konstatovala, že se mateřská společnost uvedené dceřiné společnosti dopustila praktik narušujících hospodářskou soutěž.

Soudní dvůr nejprve připomněl, že výraz „podnik“ podle čl. 101 SFEU je autonomním pojmem unijního práva a nemůže mít rozdílný význam v kontextu pokut ukláda-

ných Komisí na základě čl. 23 odst. 2 nařízení č. 1/2003 [1] a v kontextu žalob na náhradu škody za porušení unijních pravidel o hospodářské soutěži.

Tento pojem byl v čl. 101 odst. 1 SFEU zvolen k označení osoby, která porušila právo hospodářské soutěže a může jí být v této souvislosti uložena pokuta. Unijní zákonodárce nezvolil jiné pojmy jako „společnost“ nebo „právnícká osoba“. V ustanovení 23 odst. 2 nařízení č. 1/2003 též použil pojem „podnik“ pro definování entity, které Komise může uložit pokutu za porušení pravidel hospodářské soutěže. Stejný zákonodárce definoval „porušitele“ jako „podnik nebo sdružení podniků, které porušily právní předpisy o hospodářské soutěži“ ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 2014/104/EU.[2] Rozhodující je existence určité jednoty v tržním chování podniků, nikoliv formální oddělenost mezi různými společnostmi. Pojem „podnik“ zahrnuje jakoukoli entitu, která vykonává hospodářskou činnost, nezávisle na právním postavení této entity a způsobu jejího financování, a označuje tak hospodářskou jednotku, i když je z právního hlediska tato hospodářská jednotka složena z několika fyzických nebo právnických osob. Daná hospodářská jednotka je tvořena jednotnou organizací osobních, hmotných a nehmotných prvků, která dlouhodobě sleduje určitý hospodářský cíl a může přispívat ke spáchání protiprávního jednání uvedené v čl. 101 odst. 1 SFEU. Jak konstatoval Soudní dvůr, pokud taková hospodářská jednotka poruší čl. 101 odst. 1 SFEU, nese podle zásady osobní odpovědnosti za dané protiprávní jednání odpovědnost. Za účelem určení takové odpovědnosti je potřeba, aby byl předložen důkaz, že alespoň jedna právní entita, která tvoří danou hospodářskou jednotku, zmíněné ustanovení porušila, a aby bylo porušení konstatováno v rozhodnutí Komise nebo aby to bolo prokázáno v samostatném řízení u vnitrostátního soudu v případě, že Komise rozhodnutí v dané věci nevydala.

Soudní dvůr dále připomenul, že chování dceřiné společnosti lze přičítat mateřské společnosti zejména tehdy, kdy dceřiná společnost v okamžiku spáchání protiprávního jednání samostatně neurčuje své chování na trhu, nýbrž v zásadě uplatňuje pokyny mateřské společnosti, především s ohledem na hospodářské, organizační a právní vazby, které spojují tyto dvě právní entity, takže v takové situaci tyto právní entity tvoří součást téže hospodářské jednotky, a tvoří tedy jeden a týž podnik, který se dopustil protiprávního jednání. Pojem „podnik“ a pojem „hospodářská jednotka“ tedy zakládají solidární odpovědnost mezi subjekty, které tvoří hospodářskou jednotku v okamžiku spáchání protiprávního jednání. V rámci žaloby na náhradu škody v návaznosti na rozhodnutí Komise tedy může být jedna právní entita shledána odpovědnou za protiprávní jednání další právní entity, jen pokud jsou obě tyto osoby součástí téže hospodářské jednotky a tvoří tak podnik, který se dopustil protiprávního jednání dle čl. 101 SFEU, jinak by hrozilo, že dceřiná společnost bude shledána odpovědnou za protiprávní jednání, ke kterému došlo v rámci hospodářských činností, jež nijak nesouvisí

s její činností a do kterých nebyla ani nepřímo nijak zapojena.

V zásadě tedy platí, že osoba poškozená protisoutěžním jednáním může podat žalobu na náhradu škody proti jedné z entit, které tvoří hospodářskou jednotku, tedy proti podniku, který ji způsobil škodu tím, že porušil čl. 101 odst. 1 SFEU. Občanskoprávní odpovědnost dceřiné společnosti namísto společnosti mateřské je však dána pouze tehdy, když je na základě předchozího rozhodnutí přijatého Komisí nebo jiným způsobem prokázáno, že tvořila hospodářskou jednotku se svou mateřskou společností, a to s přihlédnutím k existenci konkrétní souvislosti mezi hospodářskou činností obou společností a předmětem protiprávního jednání mateřské společnosti.

Co se týče konkrétně projednávané věci, poškozený musí v zásadě prokázat, že protisoutěžní dohoda uzavřená mateřskou společností, za kterou byla tato společnost odsouzena, se týká týchž výrobků, jako jsou výrobky, které uvádí na trh dceřiná společnost.

Zároveň je nezbytné dodat, že v souladu s požadavkem práva na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces dle čl. 47 Listiny základních práv Evropské unie musí mít žalovaná dceřiná společnost možnost hájit svá práva a mít tak k dispozici všechny prostředky nezbytné k účelnému výkonu tohoto práva, zejména k tomu, aby mohla zpochybnit svou příslušnost ke stejnému podniku jako její mateřská společnost. V dané souvislosti musí mít uvedená dceřiná společnost možnost vyvrátit svou odpovědnost za tvrzenou škodu, zejména uvedením jakéhokoli důvodu, který by mohla vznést, kdyby byla zapojena do řízení zahájeného Komisí proti její mateřské společnosti, které vedlo k přijetí rozhodnutí Komise konstatujícího protiprávní jednání v rozporu s článkem 101 SFEU. Za těch okolností, kdy se předmětná žaloba opírá o konstatování porušení Komisí, však nemůže dceřiná společnost zpochybnit přímo existenci protiprávního jednání tak, jak ho zjistila Komise. Na druhé straně, pokud Komise ve svém rozhodnutí nezjistila protiprávní jednání, může dceřiná společnost zpochybnit nejen příslušnost k mateřské společnosti, ale rovněž existenci tvrzeného protiprávního jednání. Současně platí, že pouhé nepřijetí rozhodnutí Komisí, případně přijetí rozhodnutí o protiprávnosti, avšak bez uložení správních sankce, nevylučují, aby vnitrostátní soud konstatoval odpovědnost dceřiné společnosti za škodu.

Lívia Ivánková

[1] Nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. 12. 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v článcích 81 a 82 Smlouvy.

[2] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/104/EU ze dne 26. 11. 2014 o určitých pravidlech upravujících žaloby o náhradu škody podle vnitrostátního práva v případě porušení právních předpisů členských států a Evropské unie o hospodářské soutěži.

MONITORING LITERATURE

System evropského práva

- Urška Šadl. Old is new: The transformative effect of references to settled case law in the decisions of the European Court of Justice. *Common Market Law Review*, Volume 58, Issue 6.
- Eleanor Spaventa. Constitutional creativity or constitutional deception? Acts of the Member States acting collectively and jurisdiction of the Court of Justice. *Common Market Law Review*, Volume 58, Issue 6.
- Ramses A. Wessel, Elias Anttila, Helena Obenheimer, Alexandru Ursu. The future of EU Foreign, Security and Defence Policy: Assessing legal options for improvement. *European Law Journal*, Volume 27, Issue 3-4
- Peter Van Elsuwege. Judicial review and the Common Foreign and Security Policy: Limits to the gap-filling role of the Court of Justice. *Common Market Law Review*, Volume 58, Issue 6.
- Jan Komárek. Freedom and Power of European Constitutional Scholarship. *European Constitutional Law Review*, Volume 17, Issue 3
- Alexander H. Türk. Legislative, delegated acts, comitology and interinstitutional conundrum in EU law – configuring EU normative spaces. *European Law Journal*, Volume 27, Issue 3-4

Základní práva a ústavní soudnictví

- Christopher Lord. Democracy at the EU level: Folly or necessity? More work for a directly elected European Parliament. *European Law Journal*, Volume 27, Issue 3-4

Evropské civilní právo

- Jule Mulder. What is Vulnerability Anyway? Tracing the EU Notion of the Vulnerable Consumer through the Eyes of EU Non-discrimination Law. *European Law Review*, 6/2021
- Raphaële Xenidis. The Polysemy Of Anti-Discrimination Law: The Interpretation Architecture Of The Framework Employment Directive At The Court Of Justice. *Common Market Law Review*, Volume 58, Issue 6.

Jan Bena

Příspěvky nejsou oficiálními vyjádřeními Nejvyššího soudu.

© Nejvyšší soud, ISSN 2464-8531

4/2021
BULLETIN

NEJVYŠŠÍ SOUD
ODDĚLENÍ ANALYTIKY
A SROVNÁVACÍHO PRÁVA